

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

„KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:

TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7 HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 VERHULSTSTRAAT.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Koloniaal Arbeids- en Informatie-Bureau „Oost en West”. — Semarangse Brieven. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Feuilleton. — Suriname. — Curaçao. — Pest op Java en Madoera. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chineesch vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Literatuuroverzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Personalía. — Offic. Berichten.

De bijzondere aandacht van werkgevers en werknemers betreffende Nederl.-Indië wordt andermaal gevestigd op het

Koloniaal Arbeids- en Informatie-Bureau „Oost en West”, in afwachting van nadere regeling, tijdelijk adres, HEULSTRAAT 17, 's-Gravenhage.

Beheerder: A. A. C. HARTING.
Secretaris: J. L. VAN GENNEP.

Semarangse brieven.

Semarang, 30 Jan. '14.

II

Mijn vriend, de architect N., had mij uitgenodigd hem naar Djokja te vergezellen. 't Was Zaterdag, en zooals U weet, sluit dan alles des middags te 12 uur. Het kan dan zoo leuk gezellig in de soos worden, als er allerlei menschen komen, die er zich anders nooit vertoonen. Zoo zaten wij ook aan ons gemeedelijke nos-tafeltje, toen dat plannetje opkwam. Er was niet veel noodig om mij over te halen, want een auto-tochtje door midden-Java, na een week van hard zwoegen en ploeteren, behoort tot de schoonste dingen, die men zich denken kan. Der drittel Bunde, een gezellige suikerman, was snel gevonden. Een telefoontje naar de respectievelijk huisjongens om een koffertje met de noodige pakéans, en de zaak was in orde. 't Is verwonderlijk welke kwaliteiten de bediende van 't Is alleenwonend heer al niet ontwikkeld. Als ik mijn Ranoe, die, wanneer er zoo eens kennissen een bordje rijst bij mij blijven eten, met onberispelijke waardigheid als hofmeester fungeert en op volmaakte wijze een ajam trancheert, alsof dat het fijnste gevolgelte ware, als ik dat voortreffelijke factorum zeg, dat ik twee of drie dagen uitga, dan behoeft ik verder naar niets om te zien. Maak ik mijn koffer open, dan liggen ook behoortlijk de dingen, die ik het eerst nodig heb, bovenop. Hij vouwt het kleurige zakdoekje, dat ik zoo gaarne draag om het eenonig wit van de Indische kleeding wat te breken, precies op de wijze, waarop ik dat zelf altijd doe. Werkelijk, voor vele hier alleenrondzwerfende blanda's is zoo'n jongen een zegen.

Om 3 uur hadden wij, na een echt degelijke, Indische rijsttafel, ons in de ruime F. N. neergeveld. Vóór in de inlandsche chauffeur met zijn temen. De inlandsche chauffeur is een zeer bijzonder type, dat zich eerst in de laatste jaren heeft ontwikkeld. Zeker, de vroegere koetsiers van resident of edeleer hadden een onmiskenbare deftigheid, waardoor ze zich kennelijk onderscheidden van den koetsier van een „partekir Sadja”.

Herinnert ge U nog hoe vreemd ge opkeekt, toen ge voor 't eerst zoo'n goudgegalonneerden hoed op den hoofddoek van den automedoon zaagt? Maar de chauffeur is een heel ander wezen. Hij heeft voor goed den hoofddoek afgelegd; het fluweelen mutsje, dat hij draagt, is altijd zóóver naar achteren geschoven, dat er een paar flinke krullende lokken op z'n voorhoofd hangen. Hij kent den fascinerenden invloed van die lokken op het licht-ontvlambare gemoed van Siti en Mina. De dikwijls

tergende langzaamheid van den Javaan heeft bij hem plaats gemaakt voor snelle handeling. Zijn blik is levendig en doordringend. Ook weet hij wat hij als kenner van zijn ma. ne waard is, hij voelt zich.

Ook onze maan aan 't stuur was zoo'n gemoderniseerde inlander. Maar denk daarom niet, dat hij aan de moderne „beweging” deelneemt. Als ge hem zoudt vragen of hij lid is van de S. I., zoudt ge daarmede te kennen geven, dat ge zijn stand niet begrijpt. De inlander van eenige „standing” wordt geen lid van de S. I.; dat doen koelies en ander minder volk.

Maar nu over onzen tocht. Binnen drie kwartier ligt Oengaran achter ons en buigt de weg rechts-af naar Magelang. Wij zijn nu in het verrukkelijke bergklimaat van Java. Het eene panorama voor 'ten het andere na, ontrolt zich hier vóór u. Weldra hebben wij de Merapi en de Merbaboe voor ons. Het trotsche gebergte teekent in een heerlijk violet zijn contour af tegen een hemel van schitterend goud, dat met een weelde van rood en purper overgaat in een blauw, zóó fijn, zóó transparant als het zuiverste blauw, dat u daar in Holland in 't voorjaar tusschen twee hagelbuien in verrukking brengt. In hooge mate opmerkelijk zijn in de laatste dagen de zons- ondergangen. Dat is hier iederen avond een kleuren-symphonie die zelfs den meest prozaischen makelaar ontroert. Zeer waarschijnlijk zijn de geweldige aschregens, die in Japan gevallen zijn, hieraan niet vreemd, en hebben wij hier hetzelfde verschijnsel voor ons, dat na de ontzettende Krakatau-uitbarsting over onzen geheelen aardbol werd waargenomen.

Onze auto snort regelmatig voort. Voortdurend stijgen wij. Met wellust genieten wij de zuivere, koele bergglucht. Links ligt de tandradbaan naar Willem I beneden ons. De kleuren beginnen te vervagen, details verdwijnen, het schouwspel wordt verhevener, wordt grootscher. Waarlijk, dit is de omgeving waar honderden jaren geleden de volgelingen van den Boedha de goddelijke rust vonden, die 't einddoel is van alle streven in de natuur. Hier, in 't land van den Borobodhoer ziet ons geestesoog de verheven gestalten rondwaren van die wijzen, die zichzelf in 't Heelal, en 't Heelal in zich zelf zoeken. Wat is dit land toch schoon!

De avond is gevallen als wij Magelang bereiken. Voor de bekende toko van van Eijck wordt een kwartiertje neergestoken. Zoo ge Magelang kent, dan weet ge wat een gezellige drukte hier altijd heerscht, waartoe niet weinig bijdraagt het sterke garnizoen, dat hier gelegerd is. En vooral tegen den avond concentreert die drukte en dat gewoel zich om de toko van van Eijck. Militairen van allerlei landaard zien wij hier voorbij trekken, Hollanders, Javanen, Menadoneezen en Amboneezen. Vooral de eersten leggen bij de keuze van hun, meestal tijdelijke levensgezellin, een buitengewone onpartijdigheid aan den dag. Jan Fuselier propageert de verbredering der volken op zijn manier en geeft op het gebied van de samenleving blijk van een zeldzaam aanpassingsvermogen. Merkwaardig het, hoe de natuur haar gaven van uiterlijke bevalligheid over zijn progenituur verdeelt. De jongeling, wiens vader misschien later, als 't hem meeloopt, zal trouwen met de moeder zijner kinderen, en die in tachtig van de honderd gevallen Handri (Henri) heet, draagt op zijn zestien- à zeventienjarigen leeftijd stevast een jas, waarvan de mouwen ongeveer 1½ decimeter te kort zijn, is mager en scharmkelig, en kent geen grooter genot dan in slaapbroek en kabaja met een geweer op den schouder door de sawah's te trekken. De zusjes van Sinjo Handri heeten Eugénie, Leonie of Stefanie, maar luisteren in het dagelijksch leven naar den naam van Poppie of Toeti. Zie ze daar gaan met haar levendige, gitzwarte

oogen, haar prachtige goudbruine huid, haar fijne handjes en voetjes, en ge zult moeten toegeven, dat ge maar zelden zulke verleidelijke, weelderige-figuurtjes hebt gezien.

Maar 't wordt tijd om op te stappen, zoo we niet al te laat in Djokja willen aankomen. 't Wordt nu een tocht door het nachtelijke duister. Van tijd tot tijd schuift ons een lichtplek voorbij met in eens beweeg van vele menschen, vangen wij even nog een paar accoorden op van de gamelan, en dan is weer alles zwart, snort de auto verder. Er wordt niet meer gesproken, een matte stemming, een doezelig gevoel beheerscht ons. Tot we bijna in eens op den grooten, breeden weg in Djokja zijn, met eensklaps veel licht en menschen en rijtuigen en auto's. We zijn weer klaar wakker. Om 8 uur zijn we in het Grand Hotel. Snel verkleeden, dan kunnen we nog een half uur van de muziek in de sociëteit genieten. Maar niet enkel van de muziek! Ge kunt zooveel keeren in Djokja komen als ge wilt, telkens opnieuw zult ge genieten van het opgewekte leven, dat daar heerscht, van de reusachtige waringins en van dat heel bijzondere dat alleen nog in de Vorstenlanden wordt gevonden. Wij zijn hier werkelijk in een levend museum. Want ondanks auto's en ondanks electrisch licht en zoovele andere zaken, zijn wij hier in een echt Oostersch land. Iederen inlander is hier een vorst in houding en gebaar. Ieder heeft hier zijn gevolg. Daar loopt geen zoo groote schooier langs de straat of er loopt een nog grooter schooier, die hem iets achterna draagt. Let eens op de waardigheid, waarmede gindsche Javaan voortschrijdt. Op 't hoofd draagt hij iets als een omgekeerd mandje; hij behoort alzoo tot het hof van den Sultan of van den Pakoe Alam. Gratieus heeft hij een slijp van den Sarong in de hand, een vuile, versleten lap *, die gedragen wordt als het kostbaarste kleed. Daar nadert hem een groepje van die andere schunnige hidalgo's. Eerbiedig buigen ze en gaan als 't ware gehurkt den edelman voorbij. Zelden ziet ge de slavennatuur van den onderdaan sterker gemanifesteerd dan in dit wegstervend stuk oostersch despotisme.

Wij gaan nu terug naar het Grand Hotel. Dat draagt zijn naam met eere. Hier vindt ge een luxe en een comfort, zooals alleen de beste hotels in Europa u die kunnen aanbieden. In de schitterend verlichte eetzaal ruischen de tonen van een opwekkende muziek u tegen. Wat een mondain gedoe, wat een keurige toiletjes, wat een schoone vrouwen! Het menu is exquis, de wijnen zijn voortreffelijk, het servies is vorstelijk. Wanneer de Veuve Cliquot Ponsardin ons in een stemming van buitengewone wellendheid heeft gebracht en de Grand Marnier ons verhemelte heeft gestreeld, zoeken wij onze kamers op, die ruim zijn, hoog, electrisch verlicht en zoo keurig als ge maar wenschen kunt. Hier geen reclameplaten van sigarenwinkels met glad gelikte glimlachende juffrouwen aan den wand, geen vergeten kalender van eenige jaren terug, geen familie-portretten met oude indische heeren in witte pantalone met erg veel horizontale plooiën. Een enkele gravure, maar een goede. Alles getuigt hier van verrijnden smaak. Vergelijk nu daarmede eens het Indische hotel van een 25 à 30 jaar geleden met zijn aan lijntjes wapperend ondergoed en luster-jasjes, waartusschen den geheelen dag jongens en baboes doorscharrelen met allerlei niet te noemen vaatwerk!

Voor we ons ter ruste begeven, werpen we nog één blik op het ruime vóórf met zijn fraaie gazons, rustig liggend in den naderenden nacht, en dan nog één naar boven, waar Orion in zijn wondere pracht boven ons schittert. Dan is de dag ten einde.

SI PANTEK.

* Schrijver voelt blijkbaar niet veel voor de groote kunst-waarde van oude batikans.
Red.-Com.

PERRY & Co. Hutkoffers - Uitrustingskisten HOOGSTRAAT
- Mailkoffers - Regenjassen - 20.

Uit de O. I. Mail.

De gezondheidstoestand.

Op hygiënisch gebied gaat nog lang niet alles naar wensch. Zoo komen ook buikziekten nog herhaaldelijk voor onder de Europeesche en Chineesche bevolking te Soerabaja.

In verschillende kampongs hebben zich bovendien meerdere gevallen van mazelen voorgedaan, waardoor ook volwassen personen zijn aangetast.

Het is te hopen, schrijft 't „Soer. Hbld.“, dat de maand Februari haar goeden naam van de gezondste maand van het jaar te zijn, niet logenstraft.

Bandjir.

De laaggelegen kampongs van Batavia en Weltevreden waren de eerste dagen van Febr. j.l. bijna volkomen geïnundeerd. De hevige regens, die aanhoudend stroomden, hadden op Kampong Lima en Tanah Abang heele meeren doen ontstaan, waardoorheen de plichtgetrouwe Inlanders moesten waden om kantoorwaarts te gaan.

Zelfbesturende landschappen.

Afgekondigd is een ordonnantie van den Gouverneur-Generaal, nader regelende de rechten, bevoegdheden en verplichtingen van het Gouvernement van Ned. Indië enerzijds en van de zelfbesturende landschappen anderzijds.

Men kan de ordonnantie vinden in de „Jav. Crt.“ van 30 Jan. j.l.

In „De Week“ van 't „Soer. Hbld.“ wijdt de heer M. v. Geuns aan dit onderwerp een uitvoerige bespreking, waarbij hij tot het besluit komt:

„Het is zeker mogelijk, dat in enkele landschappen kan worden geprofiteerd van de medewerking der Inlandsche „aristocratie“ (die doorgaans heel weinig artistocratisch heeft, maar het staat bij mij vast, dat in de overgrote meerderheid der landschappen de Inlandsche grooten uit een bestuursoogpunt van geen nut zijn en de regeering beter doet hen op een fatsoenlijke manier te loozen.

Als de regeering meent met machtwoorden die lieden te kunnen transformeren in Inlandsche B. B.-mannen, dan geeft zij zich over aan een ijdel waan. In haar circulaire schrijft zij, dat de Europeesche ambtenaren de leden der zelfbesturen op de hoogte moeten houden van bestuurszaken, om dan bevelend voort te gaan als volgt:

„Men moet nen — en met name hun hoofd — dwingen een actief aandeel in de bestuursgestie te nemen o.m. door een rationeële verdeling van de bestuurstaak onder hen. Gelijk in vele zelfbesturen trouwens in mindere of meerdere mate reeds plaats vindt, zal ieder der zelfbestuursleden zoo mogelijk aan het hoofd zijn te stellen van een bepaalden tak van dienst: bestuur in engeren zin, justitie en politie, financieele aangelegenheden, openbare werken enz. en gedwongen moeten worden aan de hem toegewezen taak daadwerkelijk mede te arbeiden door b.v. te bepalen, dat de districts-hoofden hunne rapporten zullen richten aan de betrokken leden van het zelfbestuur, deze de aangelegenheden zullen behandelen met den Zelfbestuurder, die ten slotte met den betrokken ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur in correspondentie of mondeling overleg treedt. Omgekeerd zal

FEUILLETON.

Eene reis in Mori. *)

Door Dr. ALB. C. KRUYT.

III. (Slot).

Van een ander dorp wilde ik juist vertrekken, toen een man mij nog gauw verzocht een brief in te zien, dien hij voor f 2.50 van een soldaat had gekocht; die brief zou hem beschermen tegen aanvallen van heksen en dergelijke. Ik zeide den man, dat een van den grond opperaapt papier evenveel waarde had. Met de noodige aanwijzingen om den verkoper uit te vinden, zond ik den „brief“ aan den Civiel-gezaghebber en deze zond den man zijn rijksdaalder terug; de soldaat-verkoper werd gestraft.

Zoo zou ik nog veel meer kunnen noemen, maar het medegedeelde is voldoende om U een gedachte te geven van hetgeen, waarmee men bij mij kwam. De heer Beukers werkt geheel in denzelfden geest als de vorige Civiel-gezaghebber van Posso, de heer Mazee, van wien ik U vroeger een en ander heb verteld. Tusschen zulke Bestuursambtenaren, die niet anders willen, dan de Inlanders vooruitbrengen, en zendelingen, dit hetzelfde beoogen, ontstaat dadelijk samenwerking, die het land en het volk ten goede komt.

Gij hebt U misschien al afgevraagd, hoe ik zoo dadelijk met deze menschen kon spreken, terwijl hunne taal aanmerkelijk verschilt van die der Possoërs. Ge moet dan weten, dat vele Moriërs Possosch kennen, vooral de voornamesten onder hen spreken het goed. Dit komt, omdat het Possosch voor geheel het Oosten van Midden-Celebes is wat het Fransch in Europa is. Sedert jaren is er een

*) Overgenomen uit Maandbericht (No. 2, Febr. 1914) van het Ned. Zendinggenootschap.

deze zich zoo weinig mogelijk in rechtstreeksche betrekking moeten stellen met de districtshoofden en lagere Inlandsche hoofden, maar zooveel doenlijk gebruik maken van de tusschenkomst van den Zelfbestuurder en zijne medeleden.”

Ik vraag mij af, of de Indische regeering, dit bevel rondzendend, een vasten grond van feiten onder de voeten had. Heeft zij eenige der bekwaamste gewestelijke bestuurders op de Buitenbezittingen hun meening gevraagd? Zoo ja, hoe heeft dan het antwoord geluid?

Ik wil thans niet dieper op de nieuwigheid voor de Buitenbezittingen ingaan; slechts constateeren, dat wij te doen hebben met een gewichtige reorganisatie, steunend op de aanvaarding van een sterk betwistbaar beginsel en waarvoor vrij zeker de tijden nog niet rijp zijn. Er ligt iets komisch in het feit, dat zulke belangrijke veranderingen gecreëerd worden buiten de volksvertegenwoordiging om, terwijl deze haar goedkeuring heeft te hechten aan „voorstellen“ als de toevoeging van een oppasser aan een landraadvoorzitter!

Intusschen is te verwachten, dat, zij het après coup, ons parlement critische aandacht zal schenken aan de boven besproken, in alle stilte gebaarde circulaire..... al handelt die niet over zending of onderwijs.”

Kazerne-concubinaat.

Door het legerbestuur is de volgende circulaire gericht aan alle chefs van wapens en diensten, afdelings-gewestelijk militair commandanten:

„Door hoogerhand is besloten het kazerne-concubinaat onder de Europeesche en christen-inlandsche militairen geleidelijk te doen verdwijnen.

Om daartoe te geraken zal in de eerste plaats voor de Europeesche en de christen-inlandsche onderofficieren het verleen van vergunningen tot het hebben van een concubine in de kampementen moeten worden gestaakt, welke maatregel gepaard zal gaan met het onbepert openstellen voor de Europeesche onderofficieren van de gelegenheid om te huwen. (Voor de christen-onderofficieren van niet Europeeschen landaard is het getal dat gehuwd mag zijn reeds thans onbepert).

Eerst wanneer voor deze categorieën van militairen het doel geheel of nagenoeg geheel is bereikt, zal bedoelde maatregel ook op de Europeesche- en Christen-inlandsche korporaals en manschappen worden toegepast.

In verband met vorenstaande wordt, in afwachting van verschijning der algemeene order, waarbij de betreffende voorschriften worden gewijzigd, mits deze bepaald, dat aan Europeesche en Christen-inlandsche onderofficieren geen vergunning als bovenbedoeld meer mag worden verleend. Uiteraard zal niemand mogen worden gedwongen een concubine weg te zenden, die hij met toestemming van de bevoegde autoriteit reeds heeft.”

Bestrijding van ontucht.

Van Inlandsche zijde verneemt de „Javabode“: Het comité, dat te Bandoeng uit eenige ontwikkelde inlanders is gevormd tot het oprichten van een vereniging tot bestrijding der prostitutie, heeft van verschillende zijden medewerking ontvangen.

Mevrouw De Graaf—Kooman te Depok, mevrouw en

grootte gomcopal-handel in dat gedeelte van het land, en alle bewoners van Celebes, die in dien handel hun geluk beproeven, en die de meest verschillende talen spreken, gebruiken het Possosch als omgangstaal.

De groote hoop, echter verstaat het Possosch niet voldoende en daarom moet de zendeling, die in Mori komt werken, noodzakelijk de taal van dat land leeren. In de Morische dorpen, die dicht bij de grens van Posso liggen, verstaan nagenoeg allen het Possosch. Op den Zondag, dien ik in het dorp Tomata heb doorgebracht, heb ik dan ook gesproken. Ik had heel wat toehoorders bij deze eerste toespraak.

In 1914 komt een onderwijzer zich hier vestigen en dan zullen deze menschen geregeld het Evangelie hooren, over enkele maanden ook in hun eigen taal.

Ik richtte den tocht zóó in, dat wij des Zondags altijd op eene geschikte plaats konden blijven. Daar rustten wij dan en sprak ik in het Possosch. Van een dezer Zondagen wil ik nog even wat vertellen. Den 31en Augustus was ik in de hoofdplaats van Mori, Kolono Dale, als gast van den Civielgezaghebber. Alle hoofden van Mori waren daar te zamen gekomen om er den volgenden dag den verjaardag der Koningin te vieren. Vele hoofden heb ik toen dien morgen onder mijn gehoor gehad en God geve dat zijn Woord daar niet vergeefs gesproken zij.

Gedurende mijne reis heb ik natuurlijk ook onderzocht, hoe het staat met den invloed van den Islam op deze menschen. Men verzekerde mij overal, dat nog geen Moriër tot den Islam is overgegaan. Overal heerscht nog een onverschuldheid, waarvan een van de stelligste uitingen is, dat men de lijken der dooden op stellingen buiten het dorp plaatst; later worden dan de beenderen dier overledenen, als de vleeschdeelen zijn vergaan, bij elkaar gebracht en daarvoor wordt een doodenfeest gevierd. Toen ik in het dorp Sampalowo kwam, was een der Morische vorsten, Laloëasa geheeten, een zoon van den gesneuvelden vorst Maroendoe, bezig, het doodenfeest van zijn

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Gas-Gloeilicht.

De nieuwe **Spaarbrander** van de **Kindermann's Gas-Gloeilicht-Maatschappij**, voor Staand en Hangend licht, geeft circa 30 pCt. besparing aan Gas — Grooter Lichteffect — Minder onderhoudskosten. 32

Abonnement voor onderhoud.

VERTEGENWOORDIGER VOOR 'S-GRAVENHAGE,

J. J. VERBURG, PAPESTRAAT 17.

His Master's Voice
The Gramophone Cy. (Agency)
EXPORT NAAR O. EN W. INDIË.
DEN HAAG: 25 Papestraat, Tel. 7211.
AMSTERDAM: 12 Reguliersbreestr., Tel. 5614.

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

GESCHER & KEMPER
AMSTERDAM, ARNHEM, BREDA, DEN HAAG, ROTTERDAM

.....
Tapijten - Meubelen
.....

VRAAGT PRIJSCOURANT

Gevestigd:

S. C. REGENSBURG
Ass.-Apotheker.

CHEMICALIËN, DROGERIËN,
ARTIKELN VOOR ZIEKENVERPLEGING,
VERBANDSTOFFEN, ENZ.

Laan van Meerdervoort 157

Telefoon 8169 Den Haag.

kolonel De Groot van het heilsleger hebben het comité hun steun reeds toegezegd, terwijl de bijzondere belangstelling der regeering ten aanzien van den te verrichten arbeid der inlanders te Bandoeng ook reeds betuigd is.

Half Februari zal een vergadering van het comité plaats hebben, waar het definitief zal worden geconstitueerd. In de eerste plaats zal aan de Europeanen, die bereids steun hebben toegezegd, worden verzocht in het comité zitting te nemen.

Maar daarnaast zou het comité ook gaarne vertegenwoordigers van andere rassen, met name Chinezen en Arabieren, zien toetreden. Het comité hoopt, dat ook van deze rassen enkele uit eigen beweging hun medewerking zullen toezeggen.

Vooruitstrevende Inlandschen.

Niet alleen onder de mannelijke inlanders heerscht tegenwoordig een drang om zich vast aaneen te sluiten, doch ook hun echtgenooten, zusters, dochters, moeders en grootmoeders beginnen de behoefte te gevoelen, deel te nemen aan het vereenigingsleven.

Zoo is dezer dagen te Bangil op initiatief van twee Raden Ajoe's, vrouwen van inlandsche ambtenaren, opgericht de inlandsche damesvereniging „Madiwanito", waartoe alleen vrouwen zullen mogen toetreden.

Het doel der vereeniging is om elkaar onderlinge hulp en steun te verschaffen bij ziekten en sterfgevallen.

Atjeh.

Het „Nieuwsblad van Atjeh" van 17 Jan. j.l. bevat een interessanten „Terugblik" over den toestand in Atjeh gedurende het afgelopen jaar. Als men al de feiten bijeen ziet, die in het jaar hebben plaats gehad, en men vergelijkt den toestand van einde 1912, dan kan men niet anders dan erkennen, dat Atjeh het laatste jaar weer zeer vooruit is gegaan. Het aantal kwaadwilligen is overal afgenomen; de voornaamste bendehoofden zijn neergelegd of hebben zich gemeld, waardoor sommige onderafdeelingen zelfs geheel van kwaadwilligen gezuiverd zijn.

Zoo zijn neergelegd het invloedrijke bendehoofd Pang Bintang en zijn volgelingen; en Pang Abaik Koeloe, terwijl Teungkoek Sjat, Teungkoek Ma Arah di Lam Goet, Pang Meureundah en T. Dagang of tot onderwerping kwamen of gevangen genomen werden. In de verschillende onderafdeelingen meldden zich nog of werden onderworpen het restant van de Blang Mi-bende en van de Rampekan-bende, Tenkoe Moeda Gantoe en volging van Teungkoek di Barat, de laatste leden van de vregere bende van Tenkoe Radja S abi, terwijl het bendehoofd Pang Bahar werd neergelegd, evenals Pang Manap, waarna diens volgelingen allen in onderwerping kwamen.

Zoo komen er thans geen kwaadwilligen meer voor in de afdeling Groot Atjeh, de onderafdeeling Bireuën, de onderafdeelingen Sinabang, Singkel, Tapa Toean, Tjalang, de geheele afdeling Oostkust van Atjeh en de Alaslanden. Het totaal aantal kwaadwilligen is tot ca. 60 teruggebracht.

Ook is de welvaart van het volk zichtbaar toegenomen, overal breiden de klappertuinen zich uit, terwijl ook uitgestrekte sawahgronden, die vroeger geheel verwilderd waren, thans weer worden bebouwd. Ook het aantal Europeesche ondernemingen neemt in Atjeh gestadig toe.

De volgende week zal te Koeta-Radja een liederenavond en een tombola van handwerken van Inl. meisjes gehouden worden, waarvan de opbrengst zal strekken ten bate van de Atjehsche meisjesschool te Oelè-Lheuë.

vader te vieren. Toen de heer Adriani en ik in 1899 aan het Morische hof vertoefden, vertelde Maroendoe ons, dat de lijken van vorsten in den grond werden begraven. We beschouwden dit toen als eene concessie aan den Islam. Voor Maroendoe's lijk echter werd hier het heidensche doodenfeest gevierd.

Alleen in het Oostelijk deel van Beneden-Mori in de dorpen Sabanga en Petoemba, merkte ik Mohammedaanschen invloed op. Het Mohammedanisme komt daar binnen, op dezelfde wijze als dit op vele plaatsen in Indië geschiedt. Enkele Boegineesche, dus Mohammedaansche handelaars, hebben zich daar gevestigd. Het is hun niet gelukt rechtstreeks proselieten te maken; op zijn hoogst zullen de heidenen in zulk eene omgeving geen varkensvleesch meer in het openbaar eten, uit vrees beschaamd gemaakt te zullen worden door de vreemdelingen. Maar deze Boegineezen huwen vrouwen van het land en zij krijgen kinderen. En al gaan zelfs die vrouwen niet tot den Islam over, de kinderen worden zeker Mohammedaan, en zoo ontstaat er langzamerhand in deze heidensche omgeving een kleine Mohammedaansche gemeente, en de leden van die gemeente oefenen grooten invloed uit op hunne heidensche familieleden.

Met de hoofden des lands heb ik over de Zending gesproken, en mijn indruk dienaangaande is, dat er voor Mori voorloopig geen gevaar bestaat van den kant van den Islam. Ook heb ik nergens dien drang naar den doop aangetroffen, dien men in andere deelen van Celebes vindt. Maar in verband met hetgeen ik boven daarover heb gezegd, moet ons dit eerder verblijden dan teleurstellen. Men kent het Christendom niet, maar men is het niet ongenegen.

De zaak moet nu zoo spoedig mogelijk worden aangevat. De hulpprediker J. Kelling, die met het toezicht op de vier onderwijzers, die in Beneden-Mori gevestigd zijn, is belast, heeft ook voor andere streken in Celebes te zorgen, zoodat de Zending te hulp moet komen.

Inlandsche officieren.

Aan den meermalen geuiten wensch, om in het Indische leger meer gebruik te maken van officieren van Inlandschen landaard, zal eertlang voldaan worden.

Zooals bekend, bestaat reeds een niet druk bezochte cursus ter opleiding van Inlandsche jongelieden van aanzien, tot officier bij het wapen der infanterie.

In bewerking is thans eene regeling, welke ten doel heeft Inlandsche jongelieden ook in de gelegenheid te stellen, eene volledige officiersopleiding te ontvangen, ten einde in het leger geheel dezelfde plaats te kunnen innemen als de Europeesche officieren.

De Padang-Atjeh booten.

Ons bereikten eenige klachten over de nieuwe regeling der Paketvaartbeurten tusschen Padang en Atjeh. Inder tijd vertrok van Padang een Paketvaartstoomer eenige uren na aankomst van de mailboot, die, Donnerdags van Priok vertrokken, op Zaterdag daar arriveert.

De passagiers en de pakketten en brievenpost konden dus, van Java komende, dadelijk verder.

Met 1 Januari evenwel is een nieuwe regeling ingevoerd. Nu vertrekken de Padang-Atjeh booten niet meer op Zaterdag van Padang doch op Vrijdag, zoodat de passagiers eenige dagen te Padang moeten vertoeven vóór zij hun reis kunnen voortzetten.

Wij wendden ons om inlichtingen tot de directie der Paketvaart, die ons meedeelde, dat een en ander het gevolg is van een geheel nieuwe dienstregeling, waardoor de verbinding tusschen Java en de Westkust van Sumatra in het algemeen verbeterd is. Door de ontzettende toename van ladingen in het laatste jaar, is men genoodzaakt geweest grootere schepen in de lijn te brengen, welke een rechtstreeksche verbinding met Java onderhouden.

Dat die verbetering in het groot — waarvan de nieuwe dienstregeling kan getuigen — moest gepaard gaan met een wijziging van bestaande regelingen, ten koste van minder op den voorgrond staande belangen, is begrijpelijk.

We twijfelen evenwel niet, of binnen niet al te langen tijd zal het geheele Sumatra-Java-verkeer in orde zijn.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is bepaald, dat in den door de Koninklijke Paketvaart Maatschappij onderhouden niet contractueelen dienst Soerabaja-Benoa, op de 2e reis van elk der maanden Januari, April, Juli en October, waarin Laboan-Amoek beengaan wordt bezocht, die plaats ook teruggaande zal worden aangedaan; ook de plaatsen Mentigi en Djoengoet-Batoe zullen voortaan, zoowel heen als teruggaande, worden bezocht.

Suriname.

In het Zondagsblad van 1 Maart van de „Avondpost" wijdt de heer H. J. Stratemeijer een van zijn, als gewoonlijk, prettig geschreven causerieën vol common sense aan mevrouw Wijnaendts Francken's „Drie maanden in de West". Zijne waardeerende aankondiging eindigt de hr. Stratemeijer met de hoop uit te spreken, dat die ook anderen zal aansporen met het boek kennis te maken. Ofschoon ook wij het boek een ruime verspreiding toewenschen, kunnen wij niet nalaten nog eens onze teleurstelling uit te spreken, dat mevrouw W. F. geen gevolg heeft gegeven aan onzen raad om de brieven te herzien, vóór ze die in boekvorm uitgaf.

„Niet door anderer oogen heb ik gemeend te moeten zien, maar door mijn eigen" zegt mevrouw W. F.

De meestbeteekenende der Morische vorsten is de pasgenoemde Laloeasa; deze bestuurt de Boven-Moriërs. Hij toont een grooten ijver om zijn volk voortuit te brengen en de Regeering heeft dien ijver erkend door hem de ster van verdienste toe te kennen. Deze man, dien de heer Adriani en ik van vroeger kennen, en die veel van ons werk in Posso heeft gezien, is het Christendom genegen. De onderwijzer van de plaats, waar hij woont, vertelde mij, dat Laloeasa graag had, dat hij (de onderwijzer) hem voorlas uit de Bijbelsche verhalen, die door den heer Adriani in het Possosch zijn geschreven.

Enkele dagen geleden heeft de Civiëlgezaghebber van Mori ons een bezoek gebracht te Pendolo. Hij werd vergezeld door de twee voornaamste hoofden van dat land: den meergenoemden Laloeasa en Pondeloe, die het bestuur heeft over Beneden-Mori. Allen hebben zich beijverd dezen hoofden eene goede ontvangst te bezorgen. Wij hebben hen zooveel mogelijk van het werk laten zien: een bezoek aan den koffietuin, die door de menschen van Pendolo is aangelegd, om daaruit later de kosten der school te bestrijden; een deel van den schooltijd woonden zij met zichtbaar genoegen bij; en toen zij Zondags morgens bij de godsdienstoefening in het goedgevulde schoolgebouw tegenwoordig waren, maakte dit blijkbaar grooten indruk op hen. Moge ook het woord, dat ik toen gesproken heb, weerklink hebben gevonden in hunne harten.

Zoo zijn dan de banden met Mori vastgeknoopt, en wij maken ze niet meer los. Op welke wijze het ook moge geschieden, in 1914 zal de Zending iets gaan doen voor Mori. Dan zullen ook daar de doffe gezichten, die van vrees spreken, ophelderen, wanneer ook deze menschen hun Heer en Heiland hebben leeren kennen. Ieder, die de Zending in Midden-Celebes lief heeft, zal zich voortaan ook vertrouwd moeten maken met den naam van Mori.

Hillmer & Co.

Noordeinde 58. Tel. 1667

PIQUÉ HEMDEN
12.75, 13.50, 14.- 14.50.
Engelsche Hemden
steeds de nieuwste Dessins
van af f 2.50.
Rijke keuze DASSEN.
Gemaakte en Zelfbinders.

LIJNKAMP'S
Kledingmagazijn

Groenmarkt hoek Nieuwstraat
tegenover het Stadhuis

's-GRAVENHAGE
14

Onze speciale afdeling:

Heerenkleding naar maat

staat onder bekwame leiding van eerste klasse Coupeurs.

Uitgebreide voorraad der laatste Nouveautés
in ENGELSCH en SCHOTSCH
STOFFEN.

VRAAGT STALENZENDING MET PRIJSCOURANT

Een Gemeubileerde
2de Étage te huur,

voorzien van Electrisch Licht, Telefoon en
verdere Moderne Gemakken.

Hoogewal 13-14,

's-Gravenhage

HOLLAND.

Marque Déposée „AU-CONDOR"

LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

PERZISCHE TAPIJTEN,

grootste en fijnste collectie voor

SALON-, EET- en HEERENKAMERS,

Firma ISTRUEWN, Imp.

PLEIN 28 o. h. Mauritshuis, DEN HAAG en
DOELENSTRAAT 9, AMSTERDAM.

Tel. H. 311. OESTER SALON Tel. H. 311.

F. HOEK.

PLEIN 15. DEN HAAG.

Speciaal-adres in: Oesters, Kreeften, Caviaar, enz.

Versche Zee- en Riviervisch.

TOKO BOGOR,

Suezkade 122b.

Telefoon 3472

Ontvangen prachtige telor

Troeboek, Ikan Gaboe, enz.

op blz. 206. Welnu, wat zij met eigen oogen heeft gezien had geen herziening noodig, maar juist datgene wat zij door anderer oogen heeft bekeken, zonder zich bewust te zijn dat die andere oogen niet goed zagen. In een bespreking van het boek schrijft „De West” van 13 Januari dan ook o.m. het volgende:

„De schrijfster geeft luchtige, vlot geschreven reisindrukken, die heel wat interessanter leetuur opleveren dan men gewoonlijk te genieten krijgt over de kolonie. De „Nieuwe Rotterdamsche Courant” heeft dus volkomen gelijk, dat dit boek, meer dan het zakelijkste en degelijkste rapport, belangstelling zal kunnen wekken voor Suriname. Het geeft blijk van een goede opmerking-gave en menige los daarheen geworpen opmerking is raak. De vergelijkingen bijvoorbeeld tusschen Suriname en andere West-Indische Koloniën — die duidelijk onze achterlijkheid doen uitkomen — zijn gewoonlijk zeer juist.”

Hier hebben we de eigen oogen, maar „De West” vervolgt:

„Door wie de schrijfster zoal „ingelicht” is, kan iemand, die eenigszins bekend is met de lokale toestanden, gemakkelijk in haar boek nagaan. Zooals gewoonlijk, zijn haar vooral „pikante” bijzonderheden medegedeeld en de schrijfster — het geheel beoordeelt naar de bijzonderheden die haar zijn medegedeeld — maakt zich aan de schromelijkste overdrijving schuldig.”

Na hiervan eenige voorbeelden te hebben medegedeeld, vervolgt het blad: „Waar haalt de schrijfster al die wijsheid vandaan? Uit kringen, die meenen met voorname minachting op de bevolking te mogen neerzien, en die — met een zekeren wellust en niet zonder overdrijving — uitweiden over de eigenaardigheden en gebreken der bevolking, doch die praktisch geen hand uitsteken om die toestanden te verbeteren”.....

Zie! dat zijn de anderer oogen, die wij uit het boek gelicht hadden willen zien. Had mevrouw W. F. maar alleen haar oogen en niet ook haar ooren gebruikt!

* * *

Enmaal het boek weer in handen, liet het ons niet los en moesten wij er in bladeren, voor de zooveelste maal, tot ons oog viel op deze passage: „.....Engeland, — het spijt mij dat ik eentonig ben maar dat is niet mijn schuld, — laat zulk driejarig geliefhebber (waarvan minstens één voor inwerken afvalt) niet toe! Daar gaan de gouverneurs voor vijf jaar en veel daarna weer naar andere koloniën, zoodat het vak van gouverneur, als ik die uitdrukking gebruiken mag, hun ook veel gelaufiger wordt”.....

Hier hebben we weer een eigen en rake opmerking van de schrijfster, wie het zeker genoeg zal doen te vernemen, dat men ook hier vroeger van dat „driejarig geliefhebber” niets moest hebben. Nagenoeg een eeuw geleden (1816) werd een „Reglement op het beleid van de Regering, het Justitiewezen, den Landbouw en de Scheepvaart in Suriname” vastgesteld. Daarin lezen we: „Art. 4. Gedurende de zes eerste jaren na de aanvaarding van zijn ambt, vermag de Gouverneur-Generaal hetzelfde niet te resigneren, noch zijn ontslag te nemen, zonder des Konings uitdrukkelijke toestemming.”

Twaalf jaren later werd een nieuw „Reglement op het beleid der Regering van de Nederlandsche West-Indische Bezittingen” vastgesteld. Art. 3 daarvan schreef omtrent den Gouverneur-Generaal voor: „Gedurende de zes eerste jaren na de aanvaarding van zijn ambt, vermag hij daarvan geen afstand te doen, of zijn ontslag te nemen, zonder des Konings uitdrukkelijke toestemming.”

In December 1832 weer een nieuw Reglement, maar hierin ontbreekt de wijze bepaling, evenals in het Regeerings-Reglement van 1865, waaronder wij nu leven.

* * *

Snuffelende in die oude dingen, kwam ons een aantekening in handen, die wij onzen lezers niet gaarne zouden onthouden. Het is een brokstuk uit een rede door Oudenhuis Gratama op 20 December 1875 in de Tweede Kamer gehouden en luidt:

„.....Suriname is de kolonie der Zeeuwen, en was vroeger in Zeeland zoo populair, dat men zeide, dat geen Zeeuwsch jongman een Zeeuwsch meisje kon krijgen of hij moest eerst Suriname hebben bezocht, volgens dit oude rijmpje:

„Gij waerde vrint begeert mijn dogter tot u zoete lief,
„Ik zal haar wel seecker geven tot u gerief;
„Maer toon mij eerst dat zij besit als man goeden moet,
„En dat ghij vooraf de rijs naar Suriname doet,
„Zooals van outs ieder opregt Zeeuws joncman past;
„Dien een Zeeuwsche maecht, door haar schoonheyt heeft verrast.”

* * *

Van welwillende zijde kregen wij ter lezing het „Rapport en advies omtrent de pensionneering van de ambtenaren en van de weduwen en wezen van ambtenaren in de West-Indische Koloniën Suriname en Curaçao. Samengesteld door Dr. P. van Geer, Wiskundig Adviseur van het Departement van Koloniën.” Dit rapport (het eerste gedeelte) vertegenwoordigt een reuzenarbeid.

„Alle bijgevoegde staten — zoo lezen wij in den begeleidenden brief aan den Minister van Koloniën — zijn bewerkt en opgesteld aan het Statistisch Bureau van het Departement onder leiding en toezicht van den Chef van dat Bureau, terwijl ook § 1 van Hoofdstuk I, bevattende een „Historisch Overzicht” uit bij het Departement be-

schikbare gegevens is samengesteld door dien chef, den Heer Referendaris H. A. Berkhout.”

In dit overzicht behandelt de heer Berkhout een onderwerp, waarover, voor zooveel wij weten, nog nooit iets gepubliceerd is. Allen, die in de geschiedenis der W. I. Koloniën belang stellen, bewijst hij hiermede een grooten dienst.

* * *

In het bijblad van „De West” van 30 Januari komt een verslag voor van de zitting van het kantongerecht van Paramaribo. Terecht staan twee vrouwen uit het volk, die op eigenaardige manier een diefstal aan het licht hadden willen brengen, n.l. door „mosonjo”.

Waarin de „mosonjo” bestaat? Men begint met de „mama-foe-gron” (de aardgeest) aan te roepen, door het besprenkelen van den grond met schoon water uit een nieuwe kalebas onder het prevelen van tooverformules. Daarna wordt een mat op den grond gespreid en daarop een witte schaal geplaatst, waarin 7 korrels „ningré-kondré-pépré” (een Arfamomum-soort), 7 stukjes krijt, vervolgens „mangrassi” en „sisibi-wiwiri” (twee grassorten) worden gedaan, waarna het geheel met dram (een soort rum) wordt besprenkeld. Om beurten moeten de verdachten op den buik gaan liggen met den hals over de schaal. Bij wijze van ketting worden dan de grashalmen hen om den hals gehangen. Blijft de ketting los hangen, dan is de persoon onschuldig. Klent de ketting zich om den hals, wordt de persoon door de mosonjo „gewurgd”, zooals de technische term luidt, dan is de schuldige aangewezen.

„Ongelukkig voor de dames — aldus eindigt „De West” haar verslag — erkent ons wetboek van strafvordering de mosonjo niet als hulpofficier van justitie voor het opsporen van misdaden. Het is dus maar het veiligst om daarvoor de gewone politie en justitie in den arm te nemen.

De rechter noemt het een schande, dat lidmaten van een christelijke kerk aan zulke „afgoderij” doen en veroordeelt Hago Tobbo en Hermina (de beide beschuldigen) ieder in een boete van tien gulden”.

De veroordeeling zal natuurlijk wel in den haak zijn, maar gelezen op een afstand en in een land, waar kaartlegsters, waarzegsters enz. haar beroep ongehinderd uitoefenen, maakt zulke rechtspleging een vreemden indruk. Het geval brengt ons voor den geest een debat in de Tweede Kamer op 18 November 1907, bij gelegenheid van de behandeling van de Surinaamsche begroting, waarbij Mr. van Deventer er zijne bevreemding over uitsprak dat in Suriname iemand strafbaar is, „die den invloed van booze geesten, van demonen, tracht te bestrijden”. Hij voegde daaraan toe: „Ook hier te lande tracht men wel eens booze geesten, demonen, te bezweren, al doet men dat dan niet met behulp van dansen”.

De Minister van Koloniën, Mr. Fock, en de heer van Kol gaven toen een uiteenzetting van de beteekenis van den „afgoderij-dans”, waarbij zij wezen op de bedenkelijke gevolgen daarvan. Wij vragen ons af, of men de „afgoderij-dansers” en „bakroedokters” zal kunnen blijven straffen, wanneer het hier te lande mocht komen tot vrije uitoefening van de geneeskunst?

Curaçao.

Hr. Ms. Kortenaer kwam den 24 Februari te St. Vincent op de Kaap Verdische eilanden aan en heeft tot nu toe een voorspoedige reis gehad; de overtocht naar St. Lucia moet nu geschieden; deze is wel het bezwaarlijkste van de geheele reis, omdat er geen enkel kolonstation tusschen valt, doch slecht weder is er niet te verwachten en de stroom is in het voordeel, zoodat veilig kan worden aangenomen dat het schip op of vóór den 14en Maart te Curaçao kan zijn. Gelukkig is de tegenwoordigheid van de Kortenaer op de kust van Mexico nog niet noodig geweest.

* * *

De opbrengst van de middelen en inkomsten over het jaar 1913 zijn gunstig geweest, in zoover n.l., dat zij de raming met ongeveer f 148.000 hebben overtroffen. De belastingen overtroffen de raming met f 166.000, daarentegen waren de inkomsten van onderscheiden aard f 18.000 onder de raming. Het Hoofdeiland heeft uit den aard der zaak het meest invloed op deze cijfers gehad. De invoerrechten waren belangrijk hooger, insgelijks de loodsgelden, dat altijd een goed verschijnsel is, maar het leeuwenandeel van de overtreffing der raming is te danken aan de vermeerdering der overdrachtsbelasting, die de raming met ruim een ton overtrof. Dit zal wel zijn oorzaak hebben in de oprichting van de nieuwe Mij. St. Barbara en dan komt deze vermeerdering in de toekomst niet meer terug, zoodat de huidige meerdere opbrengst der middelen nog geen juichtoon verdient; voor de koloniale kas blijft zij echter zeer welkom.

De posterijen brachten f 22.000 minder op dan de raming, dit hoeft echter geen onrust te baren en is waarschijnlijk hierin gelegen, dat men onderstelde dat Venezuela in 1912 nog niet zijn aandeel in het postvervoer betalen zoude, maar dit — tegen de gewoonte in — wel gedaan heeft.

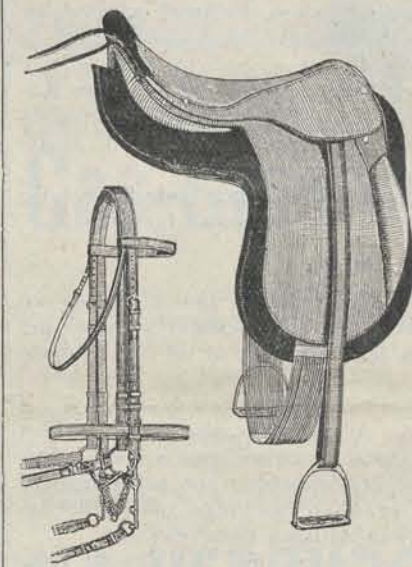
De successie-belasting bracht ruim f 17.000 meer op, het draadloos station f 2500, dat een bewijs is van grooter gebruik, de concessierechten op Aruba waren daarentegen f 13.000 onder de raming.

Venduhuis „Die Haghe” Scheveningsche Veer 21 DEN HAAG.

Alle dagen gelegenheid tot inbrengen van goederen.

Veilingsconditie: Men betaalt 4 pCt. van de ten verkoop ingezonden goederen.

DE DIRECTIE.

VERWEEGEN & KOK

Hoogstraat 23
DEN HAAG.
AMSTERDAM.
Kalverstraat 88-90

Complete
HARNACHEMENTEN
voor Ned.-Indië.

Geïllustreerde Prijs-
courant wordt op
aanvraag gaarne toe-
gezonden. ::

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

VOOR

Gemeubileerde WONINGEN

wende men zich tot de

N.V. v. h. CORSMIT BROSSOIS,

Korte Voorhout 12a - Tel. 811.

ALTIJD WONINGEN BESCHIKBAAR.

LIESKER

Frederikstraat 163

Valkenboschpl. 11^d

DEN HAAG.

COMESTIBLES

KOLONIALE
WAREN

INDISCHE
INGREDIËNTEN

SIGARENHANDEL

P. J. BOUDIER Jr. voorh. E. J. G. OSKAM

Prinsestraat 1. - Tel. 2403.

VRAAGT:

**Bordoni 3 cent.
Consul 4 cent
Mia Cara 5 cent**

Een goed teeken en hoop voor de toekomst is het, dat de afbetaling op de voorschotten op St. Eustatius voor de katoencultuur, die als memorie voorkomen, werkelijk f 6656 hebben bedragen en dat de inkomsten van het katoenhuis op dit eiland en de verzending van katoen, vezel en zaad, die insgelijks als memorie voorkwamen, nog f 1129 beliepen. Het zijn alle maar kleine beetjes, doch in de kolonie Curaçao werkt men nu eenmaal met kleine beetjes en het eiland St. Eustatius is, wat bevolking betreft, niet veel meer dan een matig dorp in Nederland. Saba bracht iets meer dan de raming op aan invoerrechten en aan accijns, aan cultures niets, de geheele opbrengst van dit eilandje, of liever van die uitgebrande vulkaan, is slechts f 9000. Wel een bewijs dat het geen rijk eiland is, toch is er geen armoede en is ieder er tevreden en gelukkig!

Pest op Java en Madoera.

Overzicht der 14-daagsche opgaven, welke officieel zijn verstrekt van de nieuwe pestgevallen en 't aantal overledenen over de laatste zes maanden.

1913-14	Malang.		Madoera.		Soerabaja.		Kediri.		Toeloeng.		Paree.		Magetam.		Berbek.		Bangil.		Andere plaatsen.		TOTAAL.	
	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-	overleden	geval-
27 Aug.-9 Sept.	375	364	24	24	15	148	130	20	20	33	30	57	49	16	15	1	1	5	4	664	652	
10-23 Sept.	345	329	50	46	16	193	186	22	22	49	47	62	62	6	6	1	1	1	1	750	709	
24 Sept.-7 Oct.	352	337	27	27	30	121	113	20	20	57	57	32	29	10	10	1	1	1	1	657	613	
8-21 Oct.	341	322	36	34	25	66	63	29	29	33	28	22	22	8	8	2	2	2	2	580	539	
22 Oct.-4 Nov.	378	353	53	35	37	74	67	8	8	47	42	16	13	18	15	6	6	8	8	589	545	
5-18 Nov.	347	323	28	26	31	80	62	10	10	69	61	7	7	10	10	7	7	3	3	640	589	
19 Nov.-2 Dec.	401	376	35	34	18	19	16	7	7	77	73	3	3	12	12	4	4	3	3	630	569	
3-16 Dec.	312	297	23	23	16	43	31	6	6	60	50	5	5	7	7	2	2	1	1	479	441	
17-30 Dec.	321	305	26	22	13	17	16	5	5	78	65	9	8	5	5	1	1	2	2	479	441	
31 Dec.-13 Jan.	366	325	23	21	16	33	29	7	7	48	45	8	8	3	3	2	2	1	1	508	457	
14-27 Jan.	320	263	41	38	24	44	36	4	4	47	47	20	19	3	3	3	3	14	8	517	441	
28 Jan.-10 Febr.	346	301	60	51	10	25	24	7	7	51	48	19	17	3	3	5	5	7	7	540	479	
11-24 Febr.	341	318	46	39	17	33	32	14	14	55	51	28	25	—	—	30	30	—	—	573	526	

Totaal in ongeveer 6 maanden 7616/7001

lectuur" te Batavia: Daeng Kandoeroean Ardiwinata. Deze gaf eerst een beschouwing van het regentschap in de Soendalanden; hoe en wat de positie der regenten vóór en tijdens het bewind van de O. I. Compagnie was. Zij waren oorspronkelijk slechts dienaren van den Vorst, hadden zijne bevelen uit te voeren, waren dus geen zelfstandige hoofden. Toen de Soendalanden onder Mataram kwamen, kregen de boepatis voor het eerst een erfopvolging in hun gebied. Een regent werd na zijn dood door zijn zoon of broeder opgevolgd. Alleen als hij geen mannelijke nakomelingen had nagelaten, of in opstand was geweest tegen zijn vorst, kon deze een ander in zijn plaats aanstellen. Men moet zich van de positie en de waardigheid der regenten in dien tijd geen overdreven voorstelling maken, zeide hij. Zoo hoog verheven waren zij niet en financieel was hunne positie ook niet schitterend. Het kon ook niet anders. De landen brachten weinig op; de bevolking was dun gezaaid. Handel en vertier was er zoo goed als niet. Van welvaart was er nog geen sprake. Onder de O. I. Compagnie begon hunne positie te verbeteren. Zij namen in macht en aanzien toe, doordat zij meer en meer losraakten van hunne Javaansche vorsten, die de kunst heel goed verstonden hunne ondergeschikten te knevelen. De Compagnie wist hen geldelijk te bevoordeelen, door van hunne tusschenkomst gebruik te maken, de producten van het land op te koopen. Toen dan ook op last van de Compagnie peper, indigo en koffie geplant werd, vermeerderden de inkomsten der boepatis enorm en naar evenredigheid werd hun macht en aanzien ook verhoogd. In waardigheid deden zij niet onder voor de Vorsten uit den ouden tijd (Poerbokolo). De verschillende posten en bedieningen werden in hun gebied aan hunne familieleden vergeven. De Compagnie, die oorspronkelijk slechts handel wilde drijven, werd door den nood gedwongen landen in bezit te nemen, als gevolg van de uitvoering van verschillende handelscontracten. Met de binnenlandsche aangelegenheden bemoeide zij zich niet. Met de regenten werd onderhandeld, alsof zij de Vorst waren. In hun oog werd langzamerhand de Compagnie de opperste macht, aan wie alleen de voortbrengselen van het land mochten worden afgestaan. De Compagnie zegde hen wederkeerig hulp en bijstand toe in alle moeilijkheden, waarin zij zich in de uitoefening van hun gezag, mochten bevinden. In het begin van de 19e eeuw gingen de bezittingen van de O. I. Compagnie over in handen van den Staat. De Gouverneur-Generaal Daendels was de eerste, die de regenten tot ambtenaren van het Gouvernement aanstelde, maar alle uiterlijke kenteekenen van hunne vroegere ambtelijke positie bleven gehandhaafd. Zij kwamen wel is waar onder toezicht en controle van Europeesche ambtenaren, maar aan de oude wetten en instellingen werd niet getornd. Tusschentijds 1811—1816 heeft men een Engelsch bestuur gehad. Vele oude gebruiken werden afgeschaft, de rechten der regenten en andere Inlandsche ambtenaren werden aanmerkelijk bekort. Zij werden geheel als ondergeschikten beschouwd. Toen na het Engelsche bestuur de Staat der Nederlanden weer in 't bezit kwam van deze landen, was de eerste daad van de Commissarissen-Generaal om de adatkono weer in eere te herstellen, de macht en het aanzien der regenten weder op te heffen. Toch werden zij als ambtenaren van het Gouvernement beschouwd en van erfelijkheid in deze hunne positie was nog geen sprake. Schrijver ontvouwt de redenen, waaraan het ontstaan van art. 69 in het huidige Regeerings Reglement van 1854 te danken was, luidende, wat betreft hunne opvolging: Bij het openvallen der betrekking van regent op het eiland Java, wordt behoudens de voorwaarden van bekwaamheid, lijver, eerlijkheid en trouw, zooveel doenlijk tot opvolger gekozen een der zonen of nabestaanden van den laatsten regent. Het erfelijkheidsbeginsel, in art 69 R. R. neergelegd, was in die dagen noodig. De regenten moesten te vriend gehouden worden. Door hen moest het volk worden bestuurd, dat hoog tegen hen opzag. Maar de tijden en omstandigheden zijn thans veranderd. Het volk wil nu medezeggenschap. Een directe verandering zal door deze circulaire niet worden teweeg gebracht, maar toch mogen wij haar dankbaar begroeten, omdat ongetwijfeld daardoor regenten van beter gehalte gekweekt zullen worden. Het gewraakte artikel 69 R. R., door velen verkeerd opgevat, is nu meer in ons voordeel belicht. Aldus meent schrijver.

Inlandsche onderwijzers in Europ. kleederdracht.

De Pantjaran Warta verneemt, dat de Inlandsche onderwijzers te Malang, Bangil en Sidoardjo niet voor die van Bandong willen onderdoen. Ook zij hebben door tusschenkomst van den betrokken Inspecteur, verzocht de Europeesche kleederdracht te mogen aannemen.

De Vereeniging „Karadjinan“.

Te Toegoe (Djokdja) is een ambachtsschool voor Inlander geopend in een daartoe speciaal aangewezen gebouw, waar ook de kunstnijverheid beoefend zal worden. Voorwerpen, die op de laatste (1 Februari j.l.) gehouden Sekaten werden tentoongesteld, doch onverkocht bleven, zullen daar onder dak gebracht worden, als een deel der permanente tentoonstelling van kunst en nijverheid. Uit alle plaatsen van N.-I. zullen daar begaafde personen aan den arbeid gezet worden. Onder toezicht van mevrouw Ter Horst-de Boer, de bekende directrice van „Djokdjasche Kunstnijverheid“, komt deze zaak in beheer van de pas opgerichte vereeniging „Karadjinan“.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Laksheid.

„Le Beau Monde“ klaagt er in de „Perningan“

WAT DE INLANDER ZEGT.

Art. 69 R. R.

In de Pantjaran Warta lezen wij, dat in het laatst van December 1913 te Soerabaja in de vergadering van de Panti Harsojo een vergadering heeft plaats gehad van de heeren der Kaom Moeda, over art. 69 van het Regeerings-Reglement, in verband met de welbekende Regeeringscirculaire van 29 November 1913 No. 2744. Door het Sarikat Islambestuur was een prijsvraag uitgeschreven over de beste lezing van deze circulaire, waarin de Regeering een toepassing van gemeld artikel aankondigt, volgens welke bij regentsbenoemingen voortaan geschiktheid en bekwaamheid als regel zullen worden gesteld boven het erfelijkheidsbeginsel. De vergadering betuigde haar vreugde en instemming met deze bedoeling, door de Regeering in haar boven aangehaalde circulaire gegeven. Alhoewel art. 69 R. R. niet is ingetrokken, kan nu voortaan ook gelet worden op de belangen van andere Inlandsche ambtenaren, niet van adel of hooge afkomst, maar bekwaam en geschikt om het land in deze hooge ambtelijke positie te dienen. De eerste prijs, een gouden medaille, werd toegekend aan den redacteur bij het Gouvernementsbureau voor „Volks-

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
 WELBEKEND · BU · ALLEN DIE · MET · VERLOF · IN · NEDERLAND · VERTOEVEN
 DE GELUK · ONDERWIS · IN
 DUI TSCH · EN GEL S CH · FRANSCH · SPAANSCH · ITALIAANSCH · enz.
 LET · OP · HET · JUI STE · ADRES · DER · ORIGINEELE · BERLITZSCHOOL
 — · OVER DE WAALSCH · KERK · —
 58^a · NOORDEINDE · NIET · BOVEN · KRUL · TEL: 2234

TOKO ROKO
 Edisonstraat 83. DEN HAAG.
 EXPORT NAAR OOST- EN WEST-INDIË
 VAN PRIMA HANDWERK-SIGAREN IN ALLE
 PRIJZEN.

MAGAZIJN VAN DAMES-HANDWERKEN EN LUXE-ARTIKELEN
Fa Wed. A. v. Winkoop
 Noordeinde 40 - 's-Gravenhage
 Telefoon 2219.
GAZEN WERKEN
 geopieerd naar GOBELINS uit Musée du Louvre en Musée de Cluny voor
 Fauteuils - Eetkamerstoelen - Schoorsteenranden en Kussens
 ZICHTZENDINGEN FRANCO DOOR GEHEEL NEDERLAND.

1ste Rotterdamse
 Maatschappij van verzekering tegen ongevallen
 Oudehavenkade n. l. Plan C, Rotterdam.
 Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Individuele Ongevallenverzekering,
Automobiëlverzekering, Enz. Enz.
VRAAGT PROSPECTUS.
 Hoofdvertegenwoordiging voor Ned. Oost-Indië.
 te SOERABAIA.

STENDERT BRUIN
 Valeriusstraat en Lubeckstraat
 TELEF. 6359.
 MANUFACTUREN, LINGERIËN,
 MODE ARTIKELEN.
 CONFECTIE. CORSETTEN.

Beschikbaar.

MAGAZIJN VAN:
Heeren Hoeden

EDUARD PELGER
 PRINSESTRAAT 35 :: 'S-GRAVENHAGE
 TELEPHOON 3902

C. H. C. PLEMPER VAN BALEN,
VALKENBOSCH APOTHEEK.
 VALKENBOSCHLAAN 50. Telefoon 7384. DEN HAAG.
INDISCHE KRUIDEN
 als: Obat Serawan, Daon Remoedjoeng, Daon Meniran,
 Temoe Lawah enz. :: **STEEDS VERKRIJGBAAR.**

over, dat te Tjandjoer en op meer andere plaatsen, de ijver, waarmede in den aanvang de Tjong Hwa Hwe Koan-Vereenigingen werden opgericht en in stand gehouden, nu langzamerhand aan het verflauwen is geraakt. Het was vroeger in Tjandjoer een lust de geestdrift te zien, waarmede in het belang van de Chineesche jongelingschap werd gewerkt. Leden en bestuur beijerden zich de belangen van de Chineesche gemeente ten deze met de meeste kracht voor te staan en te behartigen. Maar langzamerhand kwamen als 't ware de verveling en lusteloosheid zich van hen meester maken. Zij werden bossen (moe). En deze Tjong Hwa Hwe Koan, die aanvankelijk zoo bloeide, geeft thans zoo goed als geen teeken van leven meer. De vergaderingen, die telkens werden uitgeschreven, gingen niet door, moesten telkens uitgesteld worden, omdat geen leden genoeg waren opgekomen, ja zelfs meer dan eens de meeste bestuursleden door hunne afwezigheid schitterden. Wat kan men nu verder van zo'n vereeniging verwachten, als het bestuur zelf zoo laks is! Het gerucht gaat, dat de president wil aftreden. Wat blijft er dan over van de verlangens der Chineezen ten opzichte van het onderwijs, de rechtspraak en het wijk- en passenstelsel? 't Is treurig, dat op dit gebied nog zoo weinig doorzettingsvermogen bij ons, Chineezen in Ned.-Indië, valt te constateeren.

Het Chineesche Huldebetoon.

De „Perningan” maakt melding van een brief van huldebetoon, die door het bestuur van de Tjong Hwa Hwe Koan aan den Gouverneur-Generaal werd aangeboden ter doorzending aan de Koningin bij gelegenheid der Onafhankelijkheidsfeesten. Die brief, geschreven met Chineesche karakters op witte zijde met bloemen geborduurd, werd eerst door den Gouverneur-Generaal in handen van den heer van Wettum, adviseur voor Chineesche en Japansche Zaken, gesteld, ten einde omtrent den juiste inhoud ingelicht te worden. Deze kan aldus samengevat worden: Wij Chineezen, ingezetenen van N.-I., vieren mede het feest ter herdenking van Nederland's onafhankelijkheid, honderd jaren geleden, herkennen. Wij nemen deel in deze vreugde. Uit de geschiedenis is gebleken, wat beschaafd Europa aan Nederland te danken heeft. Sedert de 16e eeuw was het allerwege vermaard. In het begin van de 19e eeuw werd het tegelijk met andere landen door Napoleon genomen en bij Frankrijk ingelijfd. Maar gelukkig, dat Ood de Almachtige dezen toestand niet langer dan noodig heeft laten duren en een einde daaraan heeft gemaakt, door Napoleon gevangen te doen nemen. Nederland heeft toen ook de wapens opgevat en het leven zijner zonen geofferd, om zich van de Fransche overheersching los te maken. Het is weer meester geworden over eigen landen en rivieren. God heeft zijn zegen hieraan gegeven, deze honderd jaren lang.

De Tjong Hwa Hwe Koan te Batavia biedt namens alle Chineezen hulde en gelukwensch aan. Beschaafd Europa heeft veel te danken aan de vruchtbare landen, die door Rijn en Maas besproeid worden en aan de mannen, die daar op het gebied van kunsten en wetenschappen geleefd en gewerkt hebben.

Er zijn dikwijls tijden geweest, dat donkere wolken zich boven Nederland samenpakten, maar dan kwam telkens een Oranjezon door, die als een bliksemstraal de lucht weer zuiverde en het land van vijanden bevrijdde. Na die donkere dagen van honderd jaren geleden is er ook weer een Oranje aan het hoofd van den staat gekomen en gebleven tot weldadigen groei en bloei van het land. Wij hopen, dat Insulinde steeds met Nederland verbonden mag zijn.

Bij schrijven van 11 December 1913 heeft de Iste Gouvernements-secretaris, namens den Gouverneur-Generaal, aan het bestuur van de Tjong Hwa Hwe Koan medegedeeld, dat deze brief aan H. M. de Koningin is doorgezonden.

De Karangasem-zaak.

De „Perningan” begrijpt de houding niet van den heer Gonggrijp tegenover Mr. Milius, president van den Landraad te Toeban, in zake het door dezen geslagen vonnis tegen de beklagden van Karangasem. Bekend is toch, dat Mr. Milius in deze zaak nauwkeurig en onpartijdig heeft onderzocht. Met een voor-onderzoek heeft een landraad-voorzitter niets te maken. Hij onderzoekt of de stukken van voorloopig onderzoek, die hij van den assistent-resident ontvangt, al of niet genoegzaam zijn, om daarop recht te spreken. Uit het onderzoek is nu, volgens de verklaringen der getuigen, klaar gebleken, dat de twee mantris van het boschwezen, die door de Sarikat Islammers mishandeld werden, in 't geheel geen aanleiding daartoe gegeven hebben, bij hunne huiszoekingen niet ruw en hardhandig zijn opgetreden en evenmin geschoeid de langgar zijn binnen gekomen, zooals door den heer Gonggrijp beweerd wordt. De beklagden zelf hebben bekend, dat zij gehandeld hebben op last van den petinggi (dessahoofd) van Karangasem, die de dessalieden heeft aangehit om de mantris te slaan, die de huiszoeking zouden doen naar gestolen houtwerken. Toen hebben ook lieden van andere dessa's mede samengespannen tegen genoemde Inlandsche ambtenaren.

Tegen dit vonnis is door beklagden revisie aangevraagd en nu verlangt de heer Gonggrijp eerstens, dat het Hof in de zaak ingrijpt en dat de beklagden, hangende het onderzoek van den hooger rechter, in vrijheid gesteld zullen worden. De heer Gonggrijp beweert, dat het onderzoek van Mr. Milius niet eerlijk is geweest. De resident heeft nu eenmaal, volgens bovengenoemd blad, 't land aan het boschwezen en tracht op alle manieren de

houddieven tegen de ambtenaren van het boschwezen in bescherming te nemen.

Het vonnis van den Landraad te Toeban is natuurlijk niet naar den zin van den heer Gonggrijp uitgevallen. Uit het onderzoek is toch gebleken, dat hij de zaak heeft willen verdraaien, zoodat alle schuld op het boschwezen geladen zou worden en de beklagden vrij uit zouden gaan. Nog gekker is het verzoek om de beklagden, de dieven, op vrije voeten te stellen. Zou 't niet goed zijn, den heer Gonggrijp maar Gouverneur-Generaal te maken, met de macht om zich met rechtzaken te bemoeien? Deze resident „Opheffer” van Rembang, beschermengel van de houtdieven en aanranders van de eigendommen der Chineezen, van brandstichters en ander slecht volk, dat twee Gouvernementsambtenaren in de uitoefening hunner functiën gemolesteerd heeft, deze Resident, een vijand van de Chineezen, heeft een nieuwe hulp gekregen in zijn pogingen om den naam van den heer Johan, gewezen assistent-resident van Toeban, zoo zwart mogelijk te maken. Zooals bekend is hij de correspondent van het „Bat. Handelsblad”, nu is hij ook medewerker geworden van de „Locomotief”, die gereedigd wordt door dien „ouden suffert van een Stokvis, alias Kromodi Wirjo” van de Ikankajoe *) zooals het „N. v. d. D. v. N.-I.” hem noemt. De „Locomotief” bevat nu tal van artikelen tegen de heeren Johan en Milius. Zooals bekend hebben de ingezetenen van Toeban de onafhankelijkheidsfeesten niet door laten gaan, als protest tegen het onrechtvaardig ontslag van den heer Johan, waarover alle weldenkenden het eens zijn. En wat gaat nu de „Locomotief” vertellen? Dat de vendutie van den heer Johan opgejaagd is geworden met de gelden voor de onafhankelijkheidsfeesten ingezameld. De luitenant der Arabieren zou dit zelf van den kapitein der Chineezen te Toeban vernomen hebben. Eerstens is er te Toeban geen luitenant der Arabieren; en de rest van het verhaal is even onwaar, zoodat wij op deze insinuaties, een Resi 'ont onwaardig, maar niet verder zullen ingaan.” Aldus eindigt de „Perningan.”

*) Ikankajoe is de Maleische benaming voor stokvisch.

Van Vreemde Koloniën.

Zuid-Afrika.

De laatste week heeft Zuid-Afrika zich weer erg in onzen gedachtengang gemengd. Terzelfder tijd dat de bannelingen, leiders van de jongste beroeringen, aan boord van de Umgeni in Engeland aankwamen en men zich afvroeg of zij al dan niet vrijwillig aan wal zouden gaan, bracht de mail juist uitvoerige correspondentiën over die groote stakingen en de wijze der afdoening door de Z. A. regeering. Daar tusschen door had de vergadering plaats ter bespreking van het bezoek door een aantal Zuid-Afrikaners in den zomer van dit jaar aan ons land te brengen.

De correspondentiën door de mail aangebracht, bevestigden hetgeen wij door vroegere berichten wisten zonder er veel nieuws aan toe te voegen, maar de verklaringen van onzen verbannen landgenoot Poutsma, werpen er wel eenig ander licht op. Na de krachtige, ijzeren maatregelen, ter onderdrukking van de woelingen getroffen, heeft de regeering der Kroonkolonie in snelle geleidelijkheid den normalen gang van zaken weer hersteld. De krijgswet bleef in naam bestaan, terwijl tal van maatregelen in Johannesburg aan herstel van den gewonen toestand doen denken. De treinen en trams loopen als voorheen, het bezek van koffiehuisen en schouwburgen gaat den gewonen gang, alleen was drie weken geleden de censuur op de pers en het verbod op te houden vergaderingen nog van kracht. In enkele districten, als Benoni en Boksburg Noord, was de krijgswet echter nog onverzwakt afgekondigd.

De tijdelijk onder de wapenen geroepenen konden meerendeels weer „huis-toe” gaan. De leiders der stakingen zijn in vrijheid gesteld. Creswell, de leider der arbeiderspartij, kon daarna onmiddellijk op 30 Januari naar de opening van 't Parlement gaan.

De behandeling der bannelingen wordt natuurlijk door hen, die aan de woelingen hebben meegedaan, gelaakt, maar overigens vindt het doorhakken van den knoop meer bewondering en goedkeuring dan veroordeeling. Het hooggerechtshof te Pretoria verklaarde, op een eisch tot onmiddellijke invrijheidsstelling door den advocaat der geëxporteerden, dat dezen als buiten 't gebied van Z. A. zijnde, niet onder het hof ressorteerden, zoodat dit machteloos was.

Sedert heeft 't parlement de indemniteitswet aangenomen, waardoor formeel 't onwettige recht gezet is, al deelt de arbeiderspartij en de nationale partij, die aan de zijde van Hertzog staat, deze opvatting geenszins.

Generaal Smuts, minister van verdediging, heeft bij de verdediging van de getroffen maatregelen de schuld der verbannen leiders uitvoerig omschreven en het geloof trachten te bevestigen aan een wel overwogen en reeds meerendeels voorbereide poging om 't bestaande gezag omver te werpen en door een op syndicalistischen grondslag te vestigen republiek te vervangen.

Hierover is 't nu dat onze landgenoot Poutsma heel slecht te spreken is. Hij ontkent ooit revolutionnaire denkbeelden verkondigd te hebben, hij heeft immer alle geweld ontraden. De algemeene werkstaking heeft hij steeds een algemeene krankzinnigheid genoemd.

De correspondentiën, die de „N. R. Ct.” en de „Telegraaf” geven over de verklaringen van Poutsma, behoort

WIJNHANDELAAR.
DISTILLATEUR.
LIKEURSTOKER.
HERDERSTRAAT 24, - DEN HAAG.
Fabriek: OOG IN 'T ZEILSTRAAT 85-87.
STELREGEL: TELEFOON 839.
Prima Kwaliteit. :: Billijke Prijzen.

Maison IHLE
40 BAZARSTRAAT hoek Anna Paulownastraat
TELEPHOON 4408.
Soiree Toiletten
Elegante Modellen.

KINDEREN.

Een prettig tehuis wordt aangeboden te Bussum aan een of meer kinderen, liefst uit hetzelfde gezin. Goed lager onderwijs en H.B.S. Brieven aan Dr. P. C. M. BOS te Bussum.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

Telef. 7857 **J. B. HEIJDEMAN,** Telef. 7857
Valeriusstraat 3.
CONFISEUR - CUISINIER - PATISSIER.
Speciaal aanbevolen: **INDISCHE SPEKKOEK Nicado.**

Beschikbaar.

W. POPPINK, Telefoon No. 4485

Prins Hendrikstraat
141-143 - Den Haag.
Geheel gepantserde Hutkoffers.
Voor het bagageruim, 100 c.M., lang, 50 c.M. breed, 50 c.M. hoog m. bak f 10.50. Voor de hut 100 c.M. lang, 50 c.M. breed, 36 c.M. hoog, met bak f 9. Voor de hutten der nieuwe booten 100 c.M. lang, 50 c.M. breed 40 c.M. hoog met bak f 9.50.

HUPFELD'S FILIAAL
Directie:
DUWAER & NAESSENS
PIANO-, PHONOLA- en MUZIEKHANDEL
is gevestigd:
's-GRAVENHAGE **AMSTERDAM**
Kneuterdijk-Heulstraat, **Stadhouderskade 19,**
Tel. No. 27. **Tel. No. 4698.**

VOOR INDIË. De aangenaamste, mooiste en nuttigste bezigheid is zeker het **Fluweelplettjen** en Schilderen. Onderricht bij
Firma TENZER, Noordeinde 139a, Den Haag
Magazijn en Fabriek van Schildersartikelen, voorwerpen om te Branden, Snijden, enz.
RIJK GEILLUSTR. PRIJSCOURANT VAN HOUTWAREN tegen inzending van 50 cent franco Indië.

men nog niet op zijn gezag als onomstootelijke waarheid aan te nemen, om er toch den indruk van over te houden dat er veel willekeurige en niet te verantwoorde daden door de Z. A. regering gedaan zijn.

Het is ons niet bekend hoe het verloop zou moeten wezen van het proces dat, naar beweerd wordt, door de gedeporteerden zou worden aangedaan aan de Z. A. regering en de eigenaars der Umgeni wegens wederrechtelijke vrijheidsberoving, maar wel is al bevestigd, wat wij bij onze eerste mededeelingen over deze zaak reeds zeiden, dat alle elementen, die in Engeland tegen den huidige gang van zaken in regering of maatschappij optreden, uit de houding der Z. A. regering een reuzen-propaganda zouden halen.

Ook ons land zal hiervan getuigenis kunnen vernemen, want een tournee-Poutsma wordt reeds als waarschijnlijk en aanstaande verkondigd.

Reeds stipten wij aan dat de reis van een ander gezelschap van Z. Afrikaners ons land is toegezegd. In een vergadering van het eere-comité voor de ontvangst van Z. A. landbouwers en van 't dagel. best. der Kon. Ned. Landbouwver. heeft jhr. mr. G. Ruys de Beerenbrouck medegedeeld, dat 't gezelschap Z. A. landbouwers 7 Juni van Kaapstad vertrekt en 23 Juni te Southampton verwacht wordt, en den 15en Juli de reis naar Nederland aanvaardt. De tocht door Nederland duurt 8 dagen en wordt gevolgd door een bezoek aan Denemarken. Het zal, zooals te begrijpen is, geen eigenlijke plezierreis worden. Het is vooral te doen om de organisatie van den Nederlandschen landbouw, staatszorg en verenigingsleven te leeren kennen.

Maar de directe belangen van den Nederlandschen landbouw kunnen er toch ook mee gemoeid zijn. Ons fokvee heeft in Z. A. reeds een goeden naam, nadere kennis-making met onze veestapel kan daaraan slechts ten voordeele strekken. Hetzelfde geldt voor de kaasleveringen.

De geheele zaak heeft den steun der regering, onze minister van buitenlandsche zaken heeft 't eere-voorzitterschap van het eerecomité aangenomen en recipieerde de voormelde vergadering op zijn departement. Jhr. mr. P. van Foreest, lid van de Tweede Kamer, voorzitter van de Hollandsche Mij. van Landbouw, is voorzitter.

De aanvragen om de bezoekers te mogen ontvangen zijn van zooveel zijden ingekomen, dat een keuze moeilijk zal zijn, en dat wel wat vrees mag bestaan voor een overlading, schadelijk voor goede, blijvende indrukken.

De Kaoetschoek-krisis.

In de D. Kolonialzeitung van 14 Februari wijdt Legationsrat, Dr. A. Zimmermann, eenige beschouwingen aan den krisis, die de D. Afrik. koloniën doormaken in verband met haar beteekenis voor de algemeene koloniale politiek. Aan het zakelijke betoog ontleenen wij enkele hoofdpunten.

De krisis, die het meest waardevolle product van tropisch Afrika doormaakt, treft niet alleen de bosch-rubber-exploitanten, maar strekt zich over de financieele becijferingen van al de bij die ondernemingen betrokken koloniën uit en werkt indirect op de geheele koloniale politiek in. Van de D. koloniën worden vooral Kameroen en Oost-Afrika getroffen. De waarde van Nieuw Kameroen lag vrijwel uitsluitend in den kaoetschoek-rijkdom zijner oerwouden. Onverwacht is de krisis niet gekomen. Sedert jaren beijveren stelselmatig aangelegde plantages, speciaal in tropisch Azië, zich het gewilde product te winnen. In de D. koloniën heeft men dien weg ook bewandeld, zoo is een product van de allerbeste soort verkregen. Maatschappijen opgericht om in dit voordeel te deelen, zijn toen bij tientallen opgericht. Een deel ervan is weer te gronde gegaan, de krachtigste zijn blijven bestaan en brengen haar product op de wereldmarkt. De hoop bleef het verbruik hiermede gelijken tred te zien houden, daar de moderne industrie in stijgende hoeveelheid rubber noodig heeft. Maar aan die verwachting is niet voldaan geworden. De statistiek wijst op een overdaad van productie en de aangelegde plantages moeten grootendeels haar eerste opbrengst nog ter markt brengen zoodat vermeerdering hiervan de prijzen zal drukken.

Zelfs wanneer men aanneemt, dat de in 't wild groeiende boom een kaoetschoek levert, die wat meer waarde vertegenwoordigt dan een gelijke hoeveelheid van een plantage, is er geen winst meer mee te maken.

Door de opheffing van de uitvoerrechten, tegemoetkoming in vrachtprijzen, enz., trachten de regeringen de kolonisten uit hun noodtoestand te redden, maar dergelijke middelen zullen alleen helpen, wanneer voor de verhouding tusschen vraag en aanbod tevens een regeling is te vinden.

Mocht de chemische nijverheid er bovendien in slagen het ijverig gezochte vraagstuk op te lossen, om op kunstmatige manier goedkope rubber te vervaardigen, dan zal een der belangrijkste takken van koloniale geldwinning zijn waarde geheel verliezen en het financieewezen van de wereld zal hierdoor weer uit zijn evenwicht gebracht worden.

Dergelijke invloeden en schokken kent de koloniale geschiedenis meer. De waarde der plantages, vooral van suiker- en koffie, ging in West-Indië verloren door de afschaffing der slavernij, en den bouw der beetwortel-fabrieken in Europa.

Afrika zelf leverde gedurende eenige eeuwen de zwarte arbeidskracht voor groote ondernemingen daar en elders. Nadat de negerhandel ernstig bestreden is, hebben goud, ivoor, struisveeren, enz., de kosten der kolonisatie eigen-

lijk niet meer kunnen dekken. De onverschilligheid, die lang voor bezit in Afrika bestaan heeft — en die Nederland er zijn koloniën deed prijsgeven — vindt hierin haar verklaring. De belangstelling steeg weer, toen de mogelijkheid doordrong van dit werelddeel op andere wijze voordeel te trekken, b.v. door zijn olie-geevende vruchten. De ontdekkingen op aardrijkskundig en ander wetenschappelijk gebied, hebben ook wel meegewerkt, maar de belangstelling, die sedert 't midden van de vorige eeuw klimmende is, groeit met nooten, sesam, klapperolie, enz., en de toenemende vraag naar plantenvetsoorten. Deze zijn de hechte steun geworden voor den Europeeschen handel op Afrika en de eilanden in den Stillen Oceaan. Deze handel bloeit en geeft nog steeds goede vooruitzichten.

Maar andere artikelen hebben ook reeds de onder-vinding der huidige rubberkrisis doorleefd. De vanille b.v. daalde eerst in prijs door over-concurrentie en daarna door de kunstmatige bereiding van vanillin. Hetzelfde lot ondervonden kleurstoffen als indigo en orseille. De Nederlandsche koloniën kunnen hiervan meespreken. Opium is ook op weg van een krisis. Bekend zijn ook de vernietiging van rijke kultures door ziekten, die haar waarde veel deden dalen, soms de voortzetting der ondernemingen onmogelijk maakten. Wanneer de landbouw dan tijdig er op bedacht was de eene kultuur door de andere te vervangen, zooals koffie door thee op Ceilon, of de kwijnende nieuw leven in te blazen zooals de valorisatie van de koffie in Brazilië, kon aan den ramp een tijdelijk karakter gegeven worden.

Zimmermann komt door zijn beschouwingen tot deze slotsom: Alles samenvattend leert de ondervinding, dat het zeer bedenkelijk is in de tropen te veel op één kaart te zetten en te groote verwachtingen op een artikel te bouwen. Alleen die zaken, wier gebruik algemeen is bij de groote massa der menschen, zooals olievruchten, katoen, metalen, kunnen in onbegrensde hoeveelheid voortgebracht worden, zonder dat dit tot groote prijsverandering leidt. Alle andere, zelfs goud en diamanten, ondervinden dadelijk een vermindering van marktwaarde bij groot aanbod. Het gevaar voor een krisis is dan echter te grooter wanneer de kans wordt voorzien op een kunstmatige bereiding van een concurrerend product.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Tropisch Nederland.

De Februari-afl. van Tropisch Nederland opent met eene beschouwing van A. Buno Heslinga over Holland-sche lectuur voor Inlanders. Schrijver zegt, dat we staan aan den vooravond van een algemeene herziening van het onderwijs aan de Hollandsch-Javaansche scholen en daardoor de studie van het Hollandsch een groote vlucht zal nemen; dat ook het dessa-onderwijs aan vele Inlanders de leeskunst gaat brengen, waardoor de weg gebaad wordt voor verdere ontwikkeling. Door een en ander zal groote behoefte bestaan aan lectuur voor Hollandsch lezende Inlanders. Een mooie gelegenheid voor het Alg. Ned. Verbond meent schr., om helpend op te treden, bijv. door de samenstelling, eventueel uitgifte van — men zou kunnen zeggen — Hollandsch-Inlandsche lectuur, die in het Hollandsch gesteld nochtans een Inlandsch cachet heeft.

Verder vinden we in deze afl. een overzicht eener lezing van den heer W. J. Oudendijk te Buitenzorg, over China en de Chinezen. — Een artikeltje over Oud-Bantam, waarin de schrijver het toejuicht, dat men er toe is overgegaan om oude monumenten, welke historische beteekenis hebben, te laten herstellen in het Bantamsche. — Mevr. M. C. Kooy-van Zeggelen vertelt wat van het leven der kazernekinderen en hoe ze nuttig kunnen worden bezig gehouden. — Eindelijk schrijft J. H. Boeke over bevordering van Inlandsche nijverheid en wijdt daarbij uit over de onlangs te Singaparna opgerichte „Karadjinan Tasikmalaja”.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Januari-aflevering begint met de volgende mededeeling: Met ingang van 1 Januari j.l. heeft de heer W. J. van de Leemkolk de redactie van het tijdschrift der maatschappij op zich genomen. Wij hebben vertrouwen, dat thans aan de stagnatie, welke de uitgave van het Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw gedurende eenigen tijd ondervond, een einde is gekomen en maken daarom gaarne van de gelegenheid, die deze redactiewisseling ons biedt, gebruik om ons tijdschrift wederom in de belangstelling van alle leden aan te bevelen.

Alle correspondentie de redactie betreffende, gelieve men voortaan te richten aan den redacteur, wonende te Buitenzorg.

Verder bevat deze aflevering: Over naamlooze vennootschappen. — Nederlandsch-Indië op de Londensche Tentoonstelling in Juni 1914. — De kapokcultuur op de Filippijnen. — Een Internationale vereeniging voor de rubbercultuur in Ned.-Indië. — Wijziging van de bankbiljetten-circulatie in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — Sprokkelingen. — Reclame voor Robustakoffie. — Tabaksbouw in Engeland. — Wat zoo al uit suiker gemaakt wordt. — Synthetische rubber. — Eenige kanttekeningen over petroleum-prijzen.

Koloniale Tentoonstelling te Semarang.

In het jongste Nr. van „De Handel” komt eene uitvoerige en geïllustreerde beschouwing voor over „De eerste Algemeene Koloniale Tentoonstelling te Semarang van

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

W. P. de BOCK

PIET HEINSTR. 71-73. TEL. 1769.

GAS- en ELECTR.

ORNAMENTEN.

F. W. VAN WIJK,

DAMES-KLEERMAKER.

TOLLENSSTRAAT 118 - TELEFOON 3235.

Speciaal adres voor: PLUCHE MANTELS, BONTMANTELS en TAILOR-MADE COSTUMES naar maat.

LUXE BROODFABRIEK PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Hebt Gij

onze BESCHUIT al geproefd? Ook de Zoute BOLLETJES, STENGELS KRAKELINGEN, enz.?

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.

Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad. Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming. 80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER. Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG. gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE.

Beschikbaar.

1e Klas Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”

Oude Schev. weg 112-114.

TEL. INTERC. SCHEV. 1256. SCHEVENINGEN.

KON. NEDERL. MANDENFABRIEK

FERD. VAN VLIET

NOORDEINDE 158. DEN HAAG.

Mailbanken. Sanatorium Stoelen.

Augustus—November 1914", welke inderdaad schitterend belooft te zullen worden. De opzet is zoodanig, dat de tentoonstelling waard is vreemdelingen te trekken uit alle landen; krachtig heeft het bestuur voorop gesteld, dat alleen bij een grootschen opzet iets zou zijn te bereiken dat de kolonie waardig was. Het terrein is in het nieuwe stadsdeel van Semarang gelegen, het is per rijtuig in enkele minuten te bereiken. Het terrein zelf is meer dan 300000 M². groot.

Eigen Haard.

No. 9 van Eigen Haard brengt eene episode uit den Padri-oorlog ter Sumatra's Westkust in herinnering. Den 28en Febr. 1841 offerden zich 3 dappere soldaten op, om het leven van hun commandant en kameraden te redden; op de plek waar dit geschiedde, te Goegoe Malintang, staat thans een ongeveer 10 meter hooge naald, een eenvoudig gedenkteeken, even eenvoudig als de mannen die vrijwillig hun leven lieten.

Telken jare nog, op 28 Februari, vereenigt zich het garnizoen van Padang Pandjang in groot tenue rondom de gedenknaald en herdenkt in vrome dankbaarheid de edele zelfopoffering van Schelling, Marien en Soemito.

De Inlandsche pers op de Buitenbezittingen.

Het Februari-nummer van „Tropisch Nederland" bevat een rubriek „Inlandsch persoverzicht", waaraan de volgende bijzonderheden over de Inlandsche bladen, die op de Buitenbezittingen verschijnen, zijn ontleend.

Sommige dier bladen verschijnen in Arabischen letterdruk, doch de meeste als b.v. eenige der te Padang uitgegeven bladen, zoomede die van Medan, Palembang, Makassar en Bandjermasin hebben het Europeesch letterschrift gekozen, dat uit een typografisch oogpunt veel gemakkelijker te hanteeren is.

Over het geheel genomen, is de inhoud dier bladen zeer gematigd; hier en daar, vooral in den laatsten tijd, wordt wel eens op Chineez en andere vreemdelingen afgegeven, doch tot bepaalde scheldpartijen wordt zelden overgegaan in tegenstelling met de Chineesche (Maleische) pers zelve, die zich meestal lang niet zoo correct weet te houden.

Te Padang verschijnen twee groepen van bladen, die vrij heftig tegenover elkaar staan.

Deze zijn eenzijdig „Almoenir" (een halfmaandelijkse tijdschrift voor algemeene belangen, zooals het in het opschrift heet) met het weekblad „Alachbar" en anderzijds de „Soeloeh Melajoe", met de krant „Oetoesan Melajoe", die tweemaal 's weeks verschijnt. De eerstgenoemde groep staat voor de opvolging van de sarat, de mohammedaansche wet, is streng orthodox in hare opvattingen en is in wezen pan-islamitisch, hoewel strict loyaal aan de gestelde machten; de rechtmatigheid van het Nederlandsch gezag over deze gewesten wordt uit de Koran en de overlevering aangetoond.

De andere stelt daarentegen bij de beoordeeling van maatschappelijke en godsdienstige vraagstukken meer de adat op den voorgrond, wil althans in hoofdzaak daarmede rekening houden, draagt dus een nationaal (Menangkabausch) karakter, is overigens vooruitstrevend en liberaal en evenzoo geheel loyaal jegens het Nederlandsch Gouvernement.

Het weekblad „Alachbar" is, zooals gezegd, geheel van de geestesrichting van „Almoenir", dat godsdienstige geschilpunten bespreekt, twijfelachtige kwesties oplost, en opbouwende hoofdstukken uit de gewijde geschiedenis geeft, etc., doch is meer als nieuwsblad bedoeld, waaraan parallel de „Oetoesan Melajoe". Dit laatste blad, geregeerd door een Maleier, komt wel eens in conflict met „Sinar Sumatra", een Maleisch blad, dat, eveneens in Padang uitkomende, onder redactie van een Chinees staat, hoofdzakelijk als gevolg van de concurrentie tusschen de twee bevolkingsgroepen, Maleiers en Chineez. De „Soenting Melajoe", welke evenals „Soeloeh Melajoe", de „Oetoesan Melajoe" en de „Soeara Melajoe" te Padang door de snelpersdrukkerij „Orang Alam minangkabau", wordt uitgegeven, is een blaadje, speciaal bestemd voor vrouwen.

Om den invloed na te gaan, welke de Inlandsche buitenlandse pers eventueel uitoefent op de Mohammedaansche bevolking in deze gewesten, is het raadzaam tevens de „Utusan Malayu" en de „Naratja", die te Singapore verschijnen en „Al Itihad", die te Caïro wordt uitgegeven, te raadplegen.

Ook deze bladen zijn als regel zeer gematigd van inhoud en toon, ofschoon elk dier bladen eene verschillende richting is toegedaan.

Tegenover de Utusan Malayu, die meer moderne opvattingen verkondigt, in een teeken van ontwikkeling staat onder behoud van eigen nationale gewoonten en gebruiken, en in dit opzicht te vergelijken is met de Darma Kanda, het orgaan van Boedi Oetomo van Solo, staat de Naratja, die streng orthodox en behoudend is, met eene nuance van pan-islamisme, en ongeveer dezelfde mentaliteit als de „Moenir" van Padang. Het weekblad Naratja voert meer uit provinciale jalouzie wel eens polemiek met „Al Itihad", die wel modern in richting, niettemin de sociale pan-islamitische propaganda in de hand werkt.

De bladen van Makassar, Bandjermasin en Deli zijn vrij onbeduidend, en hoofdzakelijk een weerslag op hetgeen in de Javaansch-Maleische pers is te vinden; de Pewarta Deli schiet nu en dan uit haar slof en bevat soms heftige artikelen, ook naar het model der rumoerige Javabladen, zoodat al is hun belangrijkheid in het algemeen gering, zij toch niet geheel over het hoofd mogen worden gezien.

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 41: Oost-Indische aantekeningen (vervolg), door Gabriël. — Een en ander over de Javaansche kris, door J. J. B. Ostmeier. — J. F. der Kinderen † (met portret). — Si Narsan, de schaakkoning (met portret).

De Indische Mercur.

No. 8 bevat o.m.: Witte ruwruiker voor de Amsterdamse markt, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig. — De Europeaan in het Indisch landbouwbedrijf, door Dr. R. Broersma. — De rubbertoestanden in de Duitse koloniën, door Dr. A. H. Berkhout. — Tropische veeartsnijkunde, door Dr. A. Vrijburg. — Nuttige Indische planten, door Dr. J. Dekker. — Koloniaal Instituut. Overzicht eener lezing van den heer J. C. van Eerde over omgang met Infanders. — Bericht omtrent de Gouv. Kina-onderneming over het 4e kwartaal 1913. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (De assainering van Batavia. — De watervoorziening van Semarang. — Gouvernements koeliewerving. — Arbeidstoestanden. — Arbeidscontract voor Suriname, Enz.) — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De scheepsmacht in de Caraïbische zee.

No. 3 van het „Nederlandsche Zeewezen" artikel over het opheffen van de Nederlandsche „scheepsmacht" in de Caraïbische zee. Ofschoon het blad het billijkt, dat tot die opheffing besloten werd, is er een schaduwzijde: er verdwijnt n.l. voor het oogenblik een band tusschen Nederland en zijne West-Indische koloniën en daarmee is een nationaal belang gemoeid. In de troonrede werd gezegd: „de regering cordeelt het hare roeping aan te kweken het besef van saamhoorigheid van moederland en koloniën". Daartoe droeg het schip of de scheepsmacht in de West-Indische wateren ongetwijfeld bij. Niet in eene mate, die eene uitgave van een half miljoen wettigt, doch wel in eene mate, die bezoeken van „marine-booten" aan de koloniën in de toekomst noodig maakt.

De Minister van Marine herleze dus de troonrede van 1913 van tijd tot tijd, en denke dan niet alleen aan Oost-Indië, maar ook aan de West en aan de groote strategische beteekenis, welke het kleine Curaçao door de opening van het Panamakanaal krijgt. Hij houde de bevolking Nederlandsch gezind, als zij is.

Radiotelegrafische gemeenschap.

In No. 42 van jaarvang 1913 van „De Ingenieur" schreef Prof. van der Bilt een artikel over radiotelegrafische gemeenschap tusschen Nederland en Ned. O.-I.; thans ontwikkelt „Electricus" in genoemd blad (No. 9 van 28 Febr.) zijn bezwaren tegen dat artikel, terwijl in een naschrift Prof. van der Bilt de bezwaren van „Electricus" tracht teniet te doen. Z.H.G. blijft van meening, dat het ontworpen plan wel degelijk kans van slagen heeft en waard is door de Ned. Regeering gesteund te worden.

Maleische taalcursus.

Van de hand van den oud-zending B. Alkema, thans leeraar aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer, verscheen een „Maleische taalcursus, Grammatica, oefeningen en woordenlijst". Het werkje is in de eerste plaats bestemd voor de leerlingen der M. K. Landbouwschool te Deventer en wil niet zijn een handleiding voor zelfonderricht.

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op een tweetal artikelen in buitenlandse tijdschriften, n.l.:

Die deutsch-englisch-holländische Luftschiff-Expedition nach Neu-Guinea, von Oberst z. D. v. Dewitz (Koloniale Rundschau, Febr. 1914); en

Eine deutsche Mission in Sumatra (mit Abbildungen), von E. von Salzmann (Geist des Ostens, Jan 1914).

Mededeelingen.

Van de Afdeling Amsterdam:

VOORDRACHT van den Heer G. M. CLAUS, 2e Luit. der Genie te Utrecht. Onderwerp: „Eenige toepassingen van draadloze telegrafie, o.a. met het oog op Ned.-Indië," op Vrijdag 6 Maart 1914, in een der zalen van het „American Hotel" (ingang Marnixstraat), aanvangende 8 uur.

De voordracht zal worden verduidelijkt door het vertoonen van vele, zeer fraaie lichtbeelden.

Voor introductie van niet-leden wende men zich tot een der bestuursleden, die zich aan den ingang der zaal zullen bevinden.

Namens het Bestuur,

C. DE VRIES, Secretaris.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING, op Dinsdag 10 Maart 1914, 's avonds 8 uur, in het gebouw van den „Nederl. Protestantenvond", Boothstraat, alhier.

Agenda: 1. Notulen der vorige Algem. Vergadering. — 2. Jaarverslag van Secretaris en Rek. en Verantwoording over 1913. — 3. Verkiezing van 2 bestuursleden, wegens periodieke aftreding van de Heeren Dr. L. Marcus (die zich niet herkiesbaar stelt) en S. H. Tjabring. — Verkiezing van afgevaardigden en plaatsvervangende afgevaardigden naar de Algem. vergadering der Vereeniging. — 5. Benoeming van 2 leden tot het nazien der rekening over 1914.

Namens het Bestuur,

J. J. LAGERS, Secretaris.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELLEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELLEN.

C. L. v. d. DONK,

Wagenstraat 41-43

Complete Salon-, Eet- en Slaapkamer-
Ameublementen.

Prachtige sorteering

Gordijnstoffen, Tapijten en Linoleums.

Vraagt onze Prijzen en Foto.

Franco levering.

N. LOEB, Noordeinde 109

Kleding en Meubilerie op termijnbetaling.

20	gulden, per maand	2	Gld.
40	" " " "	4	"
60	" " " "	5	"

A. H. HARTGRINK & ZONEN,

Prinsegracht 30

DEN HAAG.

Telefoon H 2048.

Fabriek van fijne Vleesch- en Vetwaren.

Is U

een geregelde verbruiker van onze artikelen? Zoo niet Neem dan eens proef en U is een VASTE AFNEMER.

10

Aanbevelend.

Beschikbaar.

Verkoophuis „HAGA"

ST. VEERKADE 8. TELEFOON 8010.

Vertrouwdste adres

voor meubilerie op gemakkelijke conditiën.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, De Surinamer Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften, en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Maandbericht van het Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Handelsberichten v. h. Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v. d. Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures, enz.

Personalia.

Jubileum T. Ottolander.

De heer T. Ottolander, oud planter en voorzitter van het Ned. Indisch Landbouwsyndicaat, werd zestig jaar.

In het „Soer. Hand.” vinden wij de volgende korte levensbeschrijving van den jubilaris:

„In 1878 toog hij naar Java, dat zijn tweede vaderland is geworden. Het eerst werkte hij op een koffieldand in Pekalongan, doch slechts kort; reeds in 1879 werd hij administrateur van het kina- en koffieldand Mangonan Djeroe in den Tenger. Toen deze onderneming achteruitging tengevolge van klimatologische afwijkingen, trok Ottolander verder den Oosthoek in. Pantjoer is het land geweest, waaraan zijn naam het langst verbonden is geweest. Op de onderneming Kajoemas kwam een broer van hem als beheerder.

Hoog in de bergen bracht Ottolander tal van jaren door, niet in ledigheid! Alles wat het cultuurvak betreft boezemt hem belangstelling in, en zoo is het geen wonder, dat hij geleidelijk meer naar voren trad, eerst op de vroolijke en gemoedelijke „koffiecongressen” te Malang, later meer in het volle licht.

Ottolander is een scherp waarnemer en een zeer rustige, logische denker. Zijn stijl is buitengewoon helder. Zeer bepaald mag hij worden ingedeeld bij de superieure mannen, die op Java's bodem een werkkring hebben gevonden. Zijn plaats is tusschen den praktischen planter en den man der wetenschap in.

Wat hij gedaan heeft ter verruiming van den gezichtskring zijner collega's en ter bevordering van de kennis der cultures, is enorm. In dezen is hij een unieke persoonlijkheid. Men kan getuigen, dat hij de eenige man op Java is, die een cultuurcongres — met uitzondering van suiker — tot in de allerfijnste details beheerscht en weet te leiden. De wijze, waarop hij het vezelcongres in 1911 te Soerabaja presideerde, was meer dan voortreffelijk.”

Afscheidswaarden.

De „Locomotief” van 29 Januari wijdt woorden van sympathie aan den scheidenden resident De Vogel. Het blad eert in hem den krachtigen, onvermoeiden werker, den eerlijken en rechtvaardigen bestuurder.

Generaal van Daalen.

In de „Javabode” een hoofdartikel geteekend Yes, over den aftredenden Legercommandant, aanvangende met de woorden van Gen. v. Heutsz in 1904 over overste van Daalen:

„Zijn groote nergie en wilskracht, zijne vastberadenheid, initiatief, moed, beleid en snelheid van beraad, gepaard aan groote kalmte in het gevaar en overmoedbare werkzaamheid, zijn algemeen bekend.”

Schrijver eindigt met de opmerking:

„Uit het overzicht van Van Daalen's loopbaan op Atjeh moge duidelijk geworden zijn, waarom hij, niet tegenstaande de niet steeds ten onrechte op hem gemaakte aanmerkingen, voor ons, officieren, blijft een der meest te eeren personen in de geschiedenis van ons leger.”

Kolonel de Rochemont.

Naar de „Javabode” vernam, zal kolonel de Rochemont met Maart a.s. zijn ontslag uit den dienst nemen.

Buitengewoon voorzitter landraad Telok Betong.

Aan het voornemen tot het aanstellen van een buiten-

gewoon rechtsgeleerd voorzitter bij den landraad te Telok Betong is luidens de jongste officieele berichten uitvoering gegeven door de benoeming als zoodanig van mr. A. J. C. M. Nelissen, thans voorzitter van den landraad te Djember, aan wien tevens een ervaren griffier is toegevoegd.

Door de opdracht aan dien rechter tot voorzitter ook van de Proatins (eigenlijk eveneens landraden) te Goenoengsoegih, Menggala en Soekadana, heeft hij de rechtspraak in nagenoeg het geheele gewest voor zijne rekening. Er zijn ook nog proatins te Kalianda en Kota Agoeng, voorgezeten respectievelijk door den civielen gezaghebber en den controleur aldaar.

Het heeft geen geringe moeite gekost voor deze nieuwe betrekking een functionaris aan te wijzen, wegens het gebrek aan rechterlijke ambtenaren. Aanvankelijk waren daarvoor eenige nog kort geleden in dienst gekomen ambtenaren voorgedragen, maar de regeering verlangde een ervaren landraadsvoorzitter. De heer Nelissen is ruim 2 jaren president van den landraad te Djember, was te voren eerste substituut-griffier te Semarang en is ongeveer 4 jaren in 's lands dienst.

Een verdienstelijk ambtenaar.

Den 15den Februari heeft de patih van Bangkalan, raden Protodiarjo, zijn betrekking neergelegd; tegen dien datum had de grijze ambtenaar zijn eervol ontslag aangevraagd met behoud van recht op pensioen.

Hij was steeds een flink ambtenaar en een degelijk politiemans. Vele duistere zaken werden door hem tot klaarheid gebracht. Algemeen wordt hij genoemd als een streng maar rechtvaardig chef voor zijn ondergeschikten, terwijl hij zich bij velen, ook onder de Europeanen, bemind heeft weten te maken.

Den scheidenden ambtenaar werd op den 15den Februari een feest aangeboden, terwijl zijn ondergeschikten hem een souvenir hebben aangeboden.

Officieele Berichten.

Uit de *Javasche Courant* van 30 Jan. 1914, No. 9.
Benoeemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den commies F. W. Elbracht, 10 maanden aan den opzichter A. V. Borst, 9 maanden aan de onderwijzeres Mej. M. P. H. Kuijl, 8 maanden aan den onderwijzer P. van der Vlies, 8 maanden aan den directeur der opleidingschool te Madioen J. C. Slietink.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter S. J. Boomstra, de hoofdbureauchef F. A. van den Worm, de ambtenaar E. Simons en G. W. Behr, de onderwijzeres Mevr. E. H. E. Helmig-Brouwer, de klerk Mej. L. E. Westhoff, de commies A. J. Tromp, de klerk R. Douglas, J. L. Lapré en Mej. E. A. Z. Pflughaupt.

Benoemd: tot griffier van den landraad te Telok-Betong A. S. Vink, te Soerabaja J. J. Hornung, tot tijdelijk buitengewoon voorzitter van den land te Telok-Betong Mr. A. J. C. M. Nelissen, tot lid van den Raad van Justitie te Medan Mr. L. M. Schoorel, tot 1^{en} commies P. H. Bethbeder, tot 3^{en} commies G. H. C. Broekhoff, tot administrateur A. J. E. Rövekamp, tot werktuigkundige D. J. L. Weijenbergh en T. W. Ch. J. Palm, tot 1^{en} commies L. Grashuis, tot hoofdstationchef P. H. de Jager, tot inspecteur 2^e kl bij den pandhuisdienst E. L. de Kok, A. A. J. Augustijn, W. Jansen en F. C. Houtwig, tot controleur A. F. Wiederhold, A. H. M. van Essel en J. Ph. R. Natan, tot Regent van Kendal Raden Mas Toemenggoeng Ario Notohamidjojo, tot onderwijzeres te Madioen Mej. G. C. Pont, te Soerabaja Mej. E. Maass, tot onderwijzer te Sibolga J. M. Volders.

Militair Departement.

Verleend: 10 maanden verlof aan den 1^{en} luit der inf. G. A. J. Beukers, 8 maanden aan den id. A. A. de Jong, 9 maanden aan den id. G. C. Vis.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1^e luit der inf. A. Slager. Ingedeeld: te Tjimahi de 2^e luit. H. P. F. H. Seerden.

Uit de *Javasche Courant* van 3 Febr. 1914, No. 10.

Civiel Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan den controleur G. J. Slangen, 3 maanden aan den onderwijzer A. Smits, 9 maanden aan den onderwijzer Th. van Kan, 8 maanden aan den controleur L. B. C. de Klerk, 8 maanden aan den onderwijzer J. C. van Bortel, 10 maanden aan den onderwijzer E. Baretta, 1 jaar aan den architect J. Halbisch.

Ontslagen: op verzoek eervol de assistent-resident H. Ch. A. Poulblon, de leeraar J. G. Doorman, de geneesheer H. Croes, de kantoorchef F. E. Sh. H. van Horn.

Benoemd: tot referendaris A. Engers, tot 1^e commies W. H. Haase, tot administrateur J. P. Stekkinger, tot ingenieur C. Hillen, tot predikant te Modjokerto P. S. Pots, tot boommeester V. A. Damwijk, tot griffier van den Raad van Justitie te Makassar Mr. H. Marcella, tot controleur Ph. F. Laging Tobias, tot secretris der res. Ambonia J. Tideman, tot advocaat en procureur bij het Hooggerechts-hof Mr. H. D. Feenstra, tot hoofdcommies V. H. J. Jansen en J. J. Vonk, tot kantoorchef 2e kl. L. Makatita, tot id. 1e kl. J. R. Slier en J. H. Lincklaen Arriëns, tot id. 2e kl. W. E. Macaré, W. E. van der Sluys, E. Droop en C. J. F. Bruins, tot majoor der Chineezten te Soerabaja Han Tjong King, tot onderwijzer te Batavia S. K. Sanders, te Djombang H. L. van Bakel, tot opzichter J. C. Meijer.

Geplaatst: in de res. Bezoeki de controleur G. M. de Man, in Pasoeroean de id. C. A. M. Welter.

Militair Departement.

Bevorderd: tot kapitein de 1^e luit C. G. P. van Goor, tot 1^{en} luit. de 2^e luit. H. A. Visman, tot onderluitenant de opperwachtmeester Hilliger.

Geplaatst: bij het 4^e bat. de kapitein W. C. Pruis, bij het 2de de id. C. A. Rogge, te Batavia de off. van gezondheid P. L. van Andel en A. A. Snijder.

Overgeplaatst bij het 1^{le} bat. de 1^e luit. E. F. W. C. Staudenmeijer, naar Flores de 1^e luit. P. C. Wilod Verspille, naar Timor Koepang de 1^e luit. A. Dufour, naar Soemba de 1^e luit. L. Maurenbrecker.

Teleph. Intercomm. 5492. **Vleeschhouwerij Valkenboschplein 3.** GERARD BLONK.

Moderne Exploitatie.

Levering uitsluitend prima kwaliteit.

MAISON-DROUOT

WESSER & Co.

Lange Houtstraat 7, hoek Kasuariestr., Den Haag.

Wegens opheffing der zaak

ALGEHEELE UITVERKOOP

der aanwezige goederen tegen zeer verminderde prijzen.

Salon-, Eetkamer-, Heerenkamer Ameublementen, Gordijnstoffen, Karpetten, Oud-Hollandsche Kasten, Vitruines enz., enz., alle in degelijke afwerking en ... .. hoedanigheid. ... ..

Belangrijke Antiquiteiten voorraad.

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM

Nieuwendijk 184.

DEN HAAG

Veenestraat 15.

HOORN

Groote Noord 9.

LEEWARDEN

Nieuwe Stad 94.

ONZE GEMAAKTE

HEEREN-, JONGEHEEREN- en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt uit door Eleganten Pasvorm en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

Bloemenmagazijn „Corona”

DEN HAAG - Valkenboschlaan 78.

BOUQUETTEN, KRANZEN, BLOEMENMANDEN, worden in den kortst mogelijken tijd geleverd tegen billijke prijzen.

Bloembollen en zaden.

TELEPHOON 6478.

Aanbevelend, Ued. Dn. P HONIGH

Deze zaak heeft GEEN Filialen.

Beschikbaar.

Firma H. VAN BESOUW - BREDA

Ondergoederen naar maat : Uitzetten : Indische Uitrustingen : voor Dames en Heeren

DEGELIJKE goederen uitmuntende boven elke fabrieksconfectie. **Gegarandeerd!**

Vertegenwoordiger(ster) dagelijks te ontbieden.

Telegram-Adres: BESOUW, Breda. - Interc. Telef. 504.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdéeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Frederik Hendriklaan 155.**

Vijf Dames voor pianolessen.
Een Heer voor muzieklessen.
Een Dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.
Twee Dames voor teeken- en schilderlessen.
Twee Dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.
Eene Dame voor lessen in de Fransche taal.
Vijf Dames als kinderjuffrouw naar Indië.
Een Dame als hoofd der huishouding.
Een dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.
Eene dame voor Paedagogische adviezen.
Eene Dame voor handwerklessen.
Drie Dames voor Vioollessen.

Een Dame voor zanglessen.
Eene Dame voor schrijf-, kopiëer- en vertaalwerk.
Een Dame voor lessen in machineschrijven, stenographie en moderne talen.
Een Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken
Een Dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Een Dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.
Twee Dames voor het waarnemen der huishouding.
Een dame als Lectriche of Dame van Gezelschap.
Een Dame als Stenotypiste voor Indië.
Drie heeren voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.
Een Dame voor het waarnemen der huishouding.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van „Oost en West”, geen direct belanghebbende, worden verzoekt zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100,	's-Gravenhage,	{ Javaansch.
D. A. P. KOK, Marialaan 162a,	Lochem.	{ Maleisch, gediplomeerd.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	{ Javaansch.
		{ Maleisch.
		{ Madoereesch.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	{ Javaansch.
		{ Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veerarts, van Speijkstraat 1,	Utrecht,	{ Maleisch.
		{ Soendaneesch.
		{ Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Jaarverslag der Vereeniging, 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz,

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN IRIS;

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partie betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

J. A. M. MULDER, Uurwerkmaker.
Noordeinde 182-184 - Den Haag.
TELEFOON 7413.

HOOGENSTRAATEN'S
Soepen en Saucen de geurigste!
HOOGENSTRAATEN'S
Fijne Groenten de fijnste!
HOOGENSTRAATEN'S
Groenten blauw etiket de prijswaardigste!
W. HOOGENSTRAATEN & Co., Hofleveranciers,
Leiden.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdéeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

VERKOOPHUIS

GROOT HERTOGINNELAAN 103
VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Gebroeders Domhoff

Hofkleermakers van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.
's-Gravenhage Parkstraat 8.
Rotterdam Mosseltrap 5-6-7.

Heeren- en Dames-Kleermakerij.
Uitrustingen voor Oost- en West-Indië.
Uniformen voor Zee- en Landmacht.
Rij- en Automobielkleeding.

Amsterdam Heerengracht 422.
Nijmegen Graafsche weg 9.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier. Tel. Interc. 2443.
Specialiteit
Tafel-Serviezen

Zuiver Nikkel, Alpaca, Alpaca Zilver
(wit metaal verzilverd) en Artistiek Tin
als: SOEPTERRINES, GROENTESCHALEN, SAUS-
KOMMEN, VLEESCH- en VISCHSCHOTELS, enz..
Zeer groote verscheidenheid.

15 Hoogstraat 15 - Den Haag.
Specialiteit in Electriche Verwarmingsapparaten.
Het beste systeem en de beste kwaliteit.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

GOUDA Nachtluchten

25 cts per doos van 8, 10 en 12 stuks.

Karpetten. Loopers.

van bovenstaande artikelen reuzen voorraad door tijdigen aankoop geen verhoogde prijzen zoolang de voorraad strekt.

Vraagt ons FLORENTINE KARPET

HET karpet voor de huiskamer.

IJzersterk. Prachtdessins.

J. P. SCHEUBLIN,

Luth. Burgwal 26.

Telefoon 786.

Extra lage prijzen. :: Prima kwaliteiten.

Wanneer op magazijnen wordt keus gemaakt en dus niet behoort opzicht gezonden te worden staan wij 2 pCt. extra korting toe.

Magazijn „DE STER”.

Trouw-, Verlovings- en Zegelringen

vanaf f 1.38 en hooger.

HORLOGES

in Goud en Zilver, voor Dames en Heeren, vanaf f 2.25 en hooger.

KETTINGEN

voor Dames en Heeren vanaf f 1.05 en hooger.

ARMBANDEN

vanaf 75 ct. en hooger.

Broches, Knopjes, Belletjes SPOTPRIJS.

Goud en Zilver.

Voordeeligst adres voor

3678

BREEDSTRAAT 85.

Brengt een bezoek aan BOEATAN

Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID

Wegens verplaatsing van ons magazijn naar
HEERENGRACHT 38,

Totale Uitverkoop

van alle Dames- en Heerengoederen naar maat.

VAN SEVENTER & PALUDANUS,

Kleermakers.

Vlamingstraat 21 - Teleph. 4214 - Den Haag.

GROBBE - COMESTIBLES

's-Gravenhage, Scheveningen, Rijswijk, vh. J. L. MEIJS & Zn.
Bankastr. Theresiastr. 87. Fred. Hendrikl. 70. Willemstraat 9.
Tel. 226. Tel. 444. Tel. 306. Tel. 49.

Aangekocht te Parijs

een groote partij nieuwe Mode-Artikelen voor het a.s. seizoen.

E. van der HORST, BURGWAL 8, bij de Wagenstraat. DEN HAAG.

Voor de HELFT der gewone prijzen. Alle goederen, niet naar genoegen zijnde, worden gaarne omgeruild.

Speciale Artikelen geschikt voor Indië.

Indisch Restaurant

Vereeniging „OOST EN WEST”
LAAN v. MEERDERVOORT 187
Telefoon 2655.

INDISCHE KOKKIE

GROOTE VERScheidenHEID VAN
OOSTERSCHE GERECHTEN.

Zorgzame en zindelijke bereiding verzekerd.
Billijk tarief.

TJOBALAH SATOE KALI,
TEMTOENANTI DATANG KEMBALI.

Diners vanaf f 1.75.
Plat du Jour à f 1.25.

Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van bezorgloon.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Steeds verkrijgbaar onze van ouds bekende
Indische SPEKKOEK à f 1.20.

Maison Spéciale de Trousseaux et Layettes
Noordeinde 6, BERNARD DRABBE DEN HAAG
vis à vis Plaats TELEFOON 2162

Specialiteit Indische Uitrustingen

Dunne Lingerie's, Katoenen Damast Tafelgoed, Bedlakens,
Sloopen en Goelings in gegarandeerde Indische Maten :::

BOEKJES MET VOLLEDIGE OPGAVE GRATIS

Fotografische Ateliers

C. J. L. Vermeulen.

DEN HAAG: 7485

Toussaintkade 11, Tel. 1873. Hooftskade 3. Tel. 4744.

ROTTERDAM:
COOLSINGEL 22B.

UTRECHT:
NIEUWGRACHT 50.

Fijnste aflevering. Laagste prijzen.

Eigen Machinale Lijstenfabriek Bilderdijkstraat.

KUNST- en FOTOHANDEL, Weimarstraat 13, Telefoon 2822.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Zomerstoffen

ZEPHYRS
CRÉPONS
ÉPONGE
BATISTE
MOUSSELINES
IMPRIMÉS
VOILE

De staalcollecties zijn gereed.

A. A. BOLT, Confiseur-Pâtissier.

Bankastraat 4c, 4d, 4e, 4f. Hofleverancier. 'S-GRAVENHAGE.

ECHTE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN”, Heulstraat 19.

's-Gravenhaagsche Cred.- & Adm.-Bank

ZUIDWAL 40a, o.h. Weeshuis -- Teleph. Haag 1612

Verstrekt Voorschotten vanaf f 100.— tot elk bedrag, onder borgstelling, voorwaarden en rente billijk.

Kantoor van 9—3 en 6—9 uur.

4185

Maison de Nouveautés

**Compagnie
Lyonnaise**

9 Kneuterdijk - LA HAYE.

Fournisseurs de S. M. la Reine. Fournisseurs de S. M. la Reine Mère.

Specialité de SOIERIES.

Lainages, Cotons, Dentelles.

ROBES MI-CONFECTIONNÉES.

Dentelles de Bruxelles Véritables.

Téléphone 2155.

Kunstzalen
d'Audretsch.

HOOGE WAL 16A.,
'S-GRAVENHAGE.

Voortdurende
Tentoonstelling

van
Schilderijen, Etsen en
Kunstvoorwerpen.

Geopend van 10—5,
Zondags van 2—5 uur.

Vrije Toegang.

N.V. Boekdrukkerij v.h. Fa. T. C. B. TEN HAGEN

Nobelstraat 20 -- 's-Gravenhage.

Blom's Moderne Kookkunst

(Geïllustreerd).
Sste Druk.

Indische Rijsttafel
Fijne Rund- en Varkensslager
Conservenboek
(Geïllustreerd).

VERKRIJGBAAR BIJ HH. BOEKHANDELAREN EN
AAN HET BUREAU DER NAAML. VENN.

